БЕРРИГА НИЗ — БІАЬСТАН БАЛХАШ ЛЕРТТІА ЧАКХДАХАРА!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 47 (4060). ШИНАРДИ, 20 апрель, 1965 шу. Мах 2 кеп.

КХОАЧАШЪЕ КПСС ЦК МАРТОВСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ

Дукха ха йоацпаш хиннача областной партийни организаце актива собране йийцар «КПСС ЦК мартовски Пленума итогаши областной партийни организаце декхараши».

КПСС ЦК Пленума решенеш — из де дезарий хьаьда программа я, чакхъяьккхача колхозаши совхозаши чІоагтІача материальни ларда тІа оттаяра, юрта боахам — социалистически экономика из лоархІамегІара дакъа — планахи бІубеннен дегІабоалабара новкъостал дергдолаш йола.

Ховш да, юртбоахама продукташ кийчъярен ийярен системе дуккха кхоачамбоацараш хинна хилар. Керттера кхоачамбоацар сенах латтар аьлча из латтар, хІанзалца хинначa заготовкай системо колхозийн совхозийни шоай балхах бІу болийташ ца хиларах, шоай производствана нийса планировани е царга йиш ца хилийтарах.

Юртбоахама продукци эцара планаш цхьан шера мара телацар колхозаштеи совхозаштеи, дуккхача хана чІоагтІа тІехьаювлийтар. Цул совгІа, заготовкаш йолаеннача хана уж планаш дуккхаза а хувцаш хулар, дукхагІча хана плановичарел а тІехйоахаш, кхы тІа а заданеш телар колхозаштеи совхозаштеи. Цудулар колхозаштеи совхозаштеи. Цудухьа ялаташ кийчдаь даьнначул тІехьагІа цкъаза паччахьалкхенгара фу дехаш хулар колхозаши совхозаши.

Мехка дуккхача зонашкара хьайдеча ялатех телача маьхаша юхаметтаоттабацар из даккхарга дІабаха мах. Цу тайпарча практико паччахьалкхенна зе дора, боахамий экономика бухйоахар, шоай къахьегамах хьахулчунца материальни хьашт хилийтацар лаьтта леладерий.

ЦК Пленумо ленински хьисапе гуччахьа а принципиально а гуччадаьхар укх тІеххьарча шерашка юрта боахама доал дара юкъе хилийта кхоачамбоацараши гІалаташи. Цунца цхьана, КПСС ЦК Пленумо решени тІанийцар ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ кийчъяра планаш ялх шера хувцаргйоацаш оттае аьна. Цу юкъе теркалду ерригача паччахьалкхен хьашташ санна, иштта боахама чухьара хьашташ а.

ЦК Пленумо иштта чІоагІйир укх шерарча хьувкъамгара денз кІина, рожа, цхьайолча кхыча ялата культурашта, хІаьта совхозашка иштта гидуаргашта а, керттера закупочни маьхаш лакхдеш ~~йола мероприятеш~~. Колхозашеи совхозашеи чІоагІача планал совгІа продукци йохкарах поощрени яр духьа кІихи рожахи телача керттерча закупочни маьха тІатоха аьнна 50 процента боараме надбавка оттаяьй.

Республика колхозашеи совхозашеи во лелабу хьайбай боахам. Массанена ховш да, хьайбай боахам юкъарчал доаццаш лаьтта леладара гІулакх, эггара хьалхарча аргІанна чІоагІа ялатий боахам дегІабарах, чІоагІа доакъарий база вІашагІйолларах тийша хилар. Цхьабакъда, уж дешаш во леладора вайцига. Хьайбай боахамах рентабельни дакъа дар духьа парте лаьрхІад хІанз тІехьадусаш дола из боахама дакъа айдара новкъостал дергдолаш дола массехк экономически гІулакх чакхдаккха.

Цу тайпарча гІулаккхех да укх шера денз массехк шера вІаштта хьайбай продукташ ийяра чІоагІа планаш оттаяр, хІаьта иштта, зонай башхалонаш теркал а еш, хІанз доаханна, хьакхарчашта, жена долча закупочнии заготовительнии маьхашта ахча тІатоха оттадар а.

Юрта боахама болхлоша шоай теркам тІаберзабу укх шера тІанйца социалистически декхараш кхоачашдара.

Ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ яхара темпаш шерагара шу массаза доал лакхагІа хилийтар духьа дІайийна хІамаш хьувкъаргйолен юкъарча хьайбай продуктивность лакххергйолен гІулакх данза а лаьттанцарен хьайбашкарен йоахача продукташка дІабода мах лохбанза а баргбац.

Юрта боахам айбара деша парте еча йоакхонна шоаш раьза хилар дизача гІулакхашца хьахьокх кхашкарчен фермашкарчен къахьегамхоша.

Укх шерарча бІаьстан белгталара башхало я кхашкара балхаш массазарчул дикагІа чакхдоахаш хилар. Масала, укх шера 10 апрель тІакхаччалца республике дІайийнай бІаьстан юхье ювча культурай 42 эзар гектар, соахка цу хана йийна хинначул 30 эзар гектар дукхагІа.

Цхьадола толамаш даьхад хьайбай боахаме а. ДукхагІа долча боахамаша укх шера Іа дикагІа доаккхийт доаханга, дуккхача фермашка лакхъеннай доаханеи коа тІарча оалхазарийн продуктивность, доахан кІезигагІа дов. Укх шера хьалхарча квартале, соахка цу юкъа даьккхачул, 42 процент дукхагІа даьккхад дулх, шура — 25 процент, фуаш — 34 процент. ДукхагІа кийчдаьд дулх — 41 процент, шура — 28 процент, фуаш — 49 процент.

Хьайбай продукташ кийчъяра квартала план дикагІа кхоачашъяьй Грозненски, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Шаьла, Сунженски районий колхозашеи совхозашеи.

КПСС обкома бюроси республика Министрий Советои карара кара тела Ціе байракх хьожаяьй Грозненски района хьайбай боахамера хьокхамаш лакха хиларахи хьайбай продукташ кийчъяра квартала план хаьнал хьалха кхоачашъярахи.

Цхьабакъда, карагІдаьннарех кхоачамбаь Іе йиш йолаш дац вай. ХІанзчул тІехьагІа дукха болх бе беза вай тІехьабиса юрта боахам хьалха боаккхаши колхозий, совхозий экономика айеши.

Вайцига хІанз а мелеи лоархІам ца беши леладу лаьттах пайда эцача нийслуш дола цІенхашттара кхоачамбоацараш дІададахара гІулакх, во оарцагІдоах долаш дола юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара, юкъарча хьайбай продуктивность лакхъяра кхоачамаш.

Ла йиш йоацаш гІулакх да бІаьстан юхье хьалхарча деношке а денз кхашкара балхаш дика чакхдахара оттаяь ханаш телхаяр.

БІаьстан юхье эггара хьалха дІаюв культураш дІаера ханаш тІехъяьнна йоллашехьа а, Наьсарен, Ножай-Юрта районий цхьадола боахамаш хІанз а дІайийна даьнадац горохи гидуаргаши. Къаьстта а эсала лел коартолаш дІаера балхаш. Цу районашка а кхыча районашка а кхашка балхаш деча юртбоахама техниках бизза пайда эцац, кхашка ялаташ дІадувш болча механизатораштеи кхыча болхлоштеи лерттІа культурно-бытовой хьалаш хилийтадац.

Хьайбай боахамера кхоачамбоацараш а дІададьхадац. Хьайбай боахам къаьстта во дегІаух Советски, Ведана, Ножай-Юрта районий колхозашка.

Цу районий дуккхача колхозаша кхоачашъяьяц хьайбай продукташ кийчъяра квартала план. Даа доакъараш ца тоъар бахьан долаш денгара ди массаза доал лохлуш латт доахана продуктивность, цар цхьадола дакъа тишденнад.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш, парте райкомаш, районни юрта боахама производственни управленеш, совхозий директораш, колхозий председателаш, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, юрта боахама специалисташ декхарийла ба юртбоахама производство дІахо сихха дегІайоагІийта Іалашдергдола гІулакхаш практически чакхдахар духьа чІоагІа къовсам боаржабе.

(ДІахододар 3-ча оагІо тІа).

Республика кхашка

Нормаш кхоачашъеш

Къахьегама доккхийча толамашца хьатІадоагІаш латтача дунен халкъашта юкъерча цІейна накъа болх Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза механизатораш. Массехк дийнахьа 3901 гектар зяба тІа тІоадал дІакъайлаи, 1600 гектара тІарча ялата макха баьккхан баьлар уж. Агротехнически дикагІйолча хана ялата бобови культураш дІайийна баьлар механизатораш. Укх деношка шекара свеклаи гидуаргаши дІае еза кхаш а иштта 1500 гектар хьажкІаш дІаювргйола лаьтта а кийчдара балхаш даьд механизатораша. Уж балхаш деча къаьстта дика къахьегаш ба механизатораш Гулаев Селим, Голубенко Николай, Лалаев Муса, кхыбараш. Шоай смении нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар. Дика болх бу лисковани еш лаьтта цамцадоаккхача тракториста Мазаев Махьмада. С-100 яхача тракторца норма 126—130 процент кхоачашъю цо. Укх шера доккхий декхараш хьалхашка латт совхоза коллектива. ХІанз болхлошеи специалисташеи деча балхашка хьежача уж декхараш толамца кхоачашхургда аьнна а хеталу.

А. ПЕНЬНОВ,
ВЛКСМ Грозненски райкома секретарь.

ХИШ ДЕХКАРГДА

Дукхача хана денз кхашка хиш декха торонаш йоацаш хьайоагІар тха бригада. Баьца даараш а низткъа мара дІа ца кхоачача, сомий бешамашка-м тийшша а хий декха вІаштІехьдалацар.

Тхоай низага хьежжа сомий бешамашкеи огородашкеи хиш декха лаьрхІад оаха укх шера. ХІанз насосашца Шолжа чура хий хьалтІадаккха оттадаьд. Цу гІулакха дика йоакхо яьй колхоза правлене. Шинъ электромотори, трубаши, насосаши Іалашъяьй. Механик нов. Кравченко Василий электрикаца Н. Рыбалкоцеи слесараца И. Вдовыденкоцеи насосни станци вІашагІйоллаш воалл хІанз.

Укх гарггарча деношка шин болх болабергба цо. Цхьан секунда цхьа кубометр хий хьалтІадаккха низ кхоачаргболаш хургья из. Хьалха хий дийхкача лаьттаел совгІа кхы а 15 гектара тІа хий дулларгда укх шера. Цу участкашка помидораш кхее лаьрхІад оаха.

ХІанз баьца даарийи сомийи дика хьувкъамаш дахара эша торонаш йолаш я. Царех оаха боаггІаш бола пайда а эц. Хийцца лел сомий бешамашта хий диллар. Поливальщика Михальченко Прохора лоаццача хана 15 гектара тІа хий диллад. Иштта дика къахьег 80 шу даьннача Малофеев Афанасий Платоновича, 83 шу даьннача Петр Петровича Шамардина.

Укх шера баьца даарийи сомийи дика хьувкъамаш дахара яхье а баьнна социалистически декхараш тІанийцад бригадо. Уж кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба хІанз тха бригада къахьегамхой.

В. ЕВДОЩЕЕНКО,
Сунженски района Кирова цІерахча колхоза сомий-баьца даарий бригада бригадир.

БІаьстан балхаш дика лел

Укх шера бІаьсти тІехьаяьннаяле а комсий плантацешкара бІаьстан юххьанцара балхаш толамца кхоачашдарах рапорташ деннад Шелковски района «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза нн. Габановеи Авериннаи, «Ціе ахархо» яхача колхоза Шетекин Дмитреи Асеева Дарьяи бригадаша.

Уж балхаш йистедоалаш латт «Коминтерн» яхача колхоза комсий плантацешка а. Районе хьалхара хий декха сеть кийч а яь шоай плантацешка хий хьачудиллад цу колхоза комсаш лелаераша.

Шоай гІулакхаш тІеххоачашду Ленина цІерахча колхоза хьажкІаш лелаераша а. ХьажкІашта аьхача 250 гектар лаьтта хий дилла яьннай Ситалов Иван Васильевича, Овчаров Андрей Ивановича хьажкІаш лелаю механизированни звеноші. Итташ гектараш тІа хий диллад Кирова цІерахчен «Коммунизмага бода никъ» яхачен колхозашка. ХІаьта, из лоархІамера агротехнически гІулакх соахка ноябре — декабре кхоачашдаьд «Ціе ахархо» яхача колхоза кхашка балхаш дераша.

2800 гектара тІа шоаш гурахьа дІадийнача дерригача ялаташта самолеташца удобренеш товсаш подкормка яь баьнаб уж. 1000 гектар гаргга долча ка болча ялаташта подкормка яь боалаш латт Менжинске цІерахчен «Коммунизмага бода никъ» яхачен колхозашка. Май сийна яьржача социалистически яхье иштта дика толамаш доахаш ЦхьоалагІча майна накъа болх дикагІбараш.

М. ТКАЧЕНКО.

МОСКВЕ ХИННА СОВЕТСКО-МОНГОЛЬСКИ ДОТТАГІЛЕН МИТИНГ

19 апреле Йоккхача Кремлевски двореце Монгольски Халкъа Республика партийно-правительственни делегаци СССР-е ена хилара хетаяь советско-монгольски доттагІлен митинг хилар.

Президиуме — МНРП ЦК Хьалхара секретарь, МНР Министрий Совета Председатель Ю. Цеденбал керте а волаш йолча МНР делегаце членаш. Хьаьшашца цхьана президиуме ба Советски Союза Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой.

Митинг хьайийллар КПСС МГК хьалхарча секретара Н. Г. Егорычева.

Советски наьха вошал долча монгольски халкъацара дог-безам хьагойташ дар Куйбышева цІерахча электрозавода слесарь-монтажника коммунистически къахьегама ударника А. Г. Широченкова, Паччахьалкхен преме лауреата, СССР Халкъа артиста, цІеча байракха монгольски ордена кавалера Л. Н. Сырлина, Московски машиннаькъа транспорта инженерий института студенка Дина Поликарповас митинге даь къамаьлаш.

Митинге къамаьлаш дир КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгиней МНРП ЦК Хьалхарча секретара, МНР Министрий Совета Председатела Ю. Цеденбалеи.

(ТАСС).

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-ВЬЕТНАМСКИ КОММЮНИКЕ

КПСС ЦК-аеи Советски правительстваи йийха ена 10-ча апрелера денз 17-ча апреле кхаччалца доттагІала визитаца Советски Союзе хилар Вьетнама къахьегамхой Парте ЦК Хьалхара секретарь Ле Зуан керте вола Вьетнама Демократически Республика партийно-правительственни делегаци.

ДРВ партийно-правительственни делегаци Москве йолча хана дІа-юха дагабаьлар США-с ДРВ-ена духьала леладу агрессивни гІулакхаш а американски герзашцара низаш Къулбехьен Вьетнаме дукхагІа юкъегІертадалар а бахьан долаш Индокитая районе эттача гІулакхий хьакъехьа.

КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Президиума члена, КПСС ЦК секретара Н. В. Подгорне, КПСС ЦК секретара Ю. В. Андропова, КПСС ЦК члена, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК члена, СССР оборона министра Р. Я. Малиновске, КПСС ЦК членалла кандидата СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамашта йолча Паччахьалкхен комитета председатела С. А. Скачкова.

Вьетнамски оагІонгахьара беседашка дакъа лаьцар ПТВ ЦК Хьалхарча секретара Ле Зуана, ПТВ ЦК Политбюро член, премьер-министра заместитель а оборона министр а волча Во Нгуен Зиапа, ПТВ ЦК Политбюро член, премьер-министра заместитель а ДРВ кхыча мехкашцарча гІулакхий министр а волча Нгуен Зуй Чина.

КПСС ЦК-ас, Советски правительства а ПТВ ЦК-ас, ДРВ правительства а, йоах коммюнике тІа, хьадда харцахьа лоархІ американски империализмо Индокитая районе леладу гІаьрахой гІулакхаш, Къулбехьен Вьетнама халкъа паргІато езача халкъа духьала ерзаяь герзацара интервенци, гуччахьара агрессе акташ, сигалара ДРВ-ена чуду дов. США-с Вьетнаме леладеча агрессивни гІулакхаша Къулба-Малхбоален Азерча машара кхерам тІатийса ца Іеш, дерригача дунен тІа кхоххам чІоагІбу, дерригача дунен халкъашта доккха зулам хила тарлуш болча тІема кхерам совбоах.

КПСС ЦК, Советски правительство, дерригa советски халкъ вежарашха мутІахьа да американски агрессорашта духьала турпалера нийсхон къовсам лоаттабеча Вьетнама халкъа.

ДРВ партийно-правительственни делегаце хьааьлар—вьетнамски халкъо, Вьетнама къахьегамхой Парте, ДРВ правительства вежарашха долча советски халкъа, КПСС-а а СССР правительствана а цар доккха вежарашхеи интернациональнии гІо-новкъостал дарах оала доккха баркал. Вьетнамски халкъа лаккха мах бу протеста дуккха митингаши собранеши ярца, агрессорашта духьала вьетнамски вежарашца цхьана тІом бар духьа добровольцаш а хинна вьетнаме баха ловча советски къахьегамхой письмошца советски халкъ даим хьаллоацаш хилара а.

Коммюнике тІа йоах, нагахьа санна ДРВ-ена духьалара США агресси чІоагІлуш хуле, ДРВ правительство кхайке, Советски правительство раьза хургья вьетнамски халкъа нийса гІулакх бахьан долаш, ДРВ-ес хьадаьха социалистически хІамаш меттахьа лоаттадар духьа тІом бе ловш бола советски гражданаш Вьетнаме бахийта.

КПСС ЦК-ас, Советски правительства а ПТВ ЦК-ас, ДРВ правительства а Къулбехьен Вьетнама халкъа лоІами цунна дагалаттараши бокъонца хьакхайкадер, алхха ше цаІ мара йоаца пун законни викал лоархІ Къаман кортамукъален фронтах. Переговораш йолча хана белгалдаьккхад, 22-ча мартера Къулбехьен Вьетнама Къам мукъадаккхара фронта ЦК заявлени Советски Союзе нийса лоархІаши хьаллоацаши хилар.

Вьетнамерча гІулакхашца дувзаденна США президента дукха ха йоацаш яьча заявлене шоаш мишта мах бу хьааьлар СССР-еи ДРВ-еи делегацеша. Цу заявлене хьахьокх, США-с хьалхагІа а санна ДРВ-ена духьалара агрессе акташ шеръяра, Къулбехьен Вьетнама халкъа духьалара тІом дІахо боаржабара тІаберзабаь бола никъ лелабеш хилари вьетнамски проблема маьршача гІулакхашца къоастаергйола наькъаш лаха гІерташ ца хилари.

Советски Союзеи ДРВ-еи цхьа барт ба, вьетнамски проблема къоастаяра кхы гаьна а ца доалийташ ДРВ-ена духьалара США агрессивни гІулакхаш соцаде дезаш хилара; Женевски соглашенешка хьежжа США правительство декхарийла я шин бІунаш, военни гІулакхаш тІара нах, герз Къулбехьен Вьетнамера арадаккха, Къулбехьен Вьетнама духьалара агресси соцае, ДРВ территориальни бІарччалаи суверенитетаи тІаккхувдилга дита. Машара наькъаца Вьетнам вІашагІтоххалца йолча хана, Женевски соглашенешка хьежжа, кхыча паччахьалкхенашца тІема союзаш хила йиш яц Вьетнама шинна а даькъа, кхыча мехкий тІема базаши военни гІулакхаш тІа бола нахи хилийта йиш яц шоай территоре тІа. Къулбехьен Вьетнама гІулакхаш цо ше къоастаде деза Къам мукъадаккхара фронта программа ларда тІа. Вьетнам машара наькъаца вІашагІтохилга арахьара юкъегІортар доацаш вьетнамски халкъо ше чакхдаккха дезаш да.

Иштта дІа-юха дагабаьлар цІаккха а ца соцаш США Лаосеи Камбоджеи гІулакхашта юкъегІертарца дувзаденна цу мехкашка эттача хьалах долча дешашта.

ДРВ оборонни низ чІоагІбара де дезача гІулакхий хьакъехьарча дешашка хьожача хана ДРВ-еи СССР-еи партийно-правительственни делегацеша раьза а хинна белгалдаьккхар, цу дешашта хьалхагІа вІаштІехьбаьнна хинна барт оттабаьча боарамахи порядкахи кхоачашбеш хилар. КПСС ЦК, Советски правительства а ~~ПТВ ЦК~~, ДРВ правительства а барт вІаштІехьбаьлар ДРВ кхерамзле лораяран суверенитет лораяран тІадерзадаь дІахо де дезача гІулакхий хьакъехьа, хІаьта цу гІулакха чакхдаха доагІаш долча гІулакхашта дага а яьлар. Советски Союзо бакъдир США агресси юхатохара ДРВ-ена эшаш дола новкъостал дІахо а де ше кийча хилар.

СССР-еи ДРВ-еи партийно-правительственни делегацеша белгалдаьккхар, империалистически низаш чІоагІагІа оарцагІдаьннача, халкъий кортамукъален болам тоІабе уж гІертача хьалашка, цІаккха а ца хиннача тайпара чІоагІа, социалистически мехкашка, империализманеи колониализманеи духьала, халкъий паргІатои лоІами бахьан долаш чакхдоахача гІулакхий цхьоагІо хиланза а дукхагІа уж кхотадалаза а даргдац.

Халкъий машар, паргІато, лоІам Іалашбара хьашташ хьал а лаьца, Советски Союзи Вьетнама Демократически республикеи дерригача мехкий правительствашкеи халкъашкеи кхайк Индокитая районера США империалистически агресси дІаяккхара динза дарг мел доацар дара уж тІа а хьехаш.

(ТАСС).

СИГАЛЪЯХАЙ «КОСМОС-65»

ТАССа хоам

1965 шера 17 апреле Советски Союзе сигалъяхийтай аргІанара «Космос-65» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутника тІа оттаьй 1962 шера 16 марта ТАСС-о дІакхайкаьча программага хьежжа космически аре дІахо тахка лаьрхІа йола Іилман аппаратура. Спутник орбита тІа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш:

— юххьанца го боаккха ха 89,8 минут;

— Лаьттан тІехен тІара эггара дукхагІа гаьна яьннача хана (апогеера) — 342 километр;

— Лаьттан тІехена эггара дукхагІа гарга енача хана (перигеера) — 210 километр;

— орбита оагІора ялар — 65 градус.

Іилман аппаратурал совгІа, спутника тІа я: 19,996 мегагерца частотех болх беш йола радиопередатчик; орбита элементаш нийса юстаргйола радиосистема, приборийн Іилман аппаратуран балха хьакъехьара данеш Лаьттан тІа Іочутергйола радиотелеметрически система.

Спутника тІа оттаяь аппаратура боаррамагІа болх беш я. Іочуухача хоамашта обработка еш я координационно-вычислительни центр.

МОСКВА. ЧІоагтІа вай вахара юкъе а яьхкай. хІаьта даим долаш хинна хІама санна а лоархІ хІанз радиоприемникаш, телевизораш, магнитофонаш. Дуккханешта ца ховш хила мег вай мехка эггара хьалхара радиоприемникаш 1924 шера мара ца яьннилга.

«ЛадувгІа каьхати растоянии йоацача газетага» аьнна яздаьдар хьалхарча детекторни радиоприемникаш тІа. Цул тІехьагІа ялх шу даьлча мара янзар эггара хьалхара мишта хул хьожаш еш йола телепередачаш.

Ткъаьи итт шерал кІеззига совгІа ха мара яьннаяц, хІанз телепередачаш космосера Лаьтта а ю.

Сурташ тІа: (аьрдехьара аьттехьа) лампаш йолча хьалхарчарех советски цхьа приемник. Московски электролампай завода телевизионни кинескопий цехе.

ТАСС фотохроника.

РАЙОННИ ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕШ

Укх деношка хиннача Грозненски районни партийни актива собране «КПСС ЦК мартовски Пленума итогехи районни партийни организаце декхарехи» яха доклад йир парте райкома хьалхарча секретара нов. Ю. В. Сухорукова.

Докладчико белгалдаьккхар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш юрта боахам дегІабара боккха лоархІам болаш хилар. Уж решенеш, — аьлар нов. Сухорукова, — вай дерригача советски халкъо санна, района къахьегамхоша а деташ гІоздаьнна тІанийцар.

Нов. Сухорукова анализ йир колхозийи совхозийи гІулакхий, хоадам боллаш дийцар фу де деза боахамий коллективаша таханарча денна шоаш тІанйца декхараш кхоачашдара.

Доклад чакхъяьнначул тІехьагІа йолаелар пренеш.

Ший къамаьл деш района цІи хезача Грозненски шурий совхоза хьакхарч лелаеча Шарунова дийцар хьакхарч мишта кхоаб, гулбеннарашта дІайовзийтар шин балха методаш.

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. Абубакарова укх шера хьалхарча квартале районо шурийи дулхеи продукташ паччахьалкхенга йохкара план тІеххоачашъяра КПСС Нохч-ГІалгІай обкомеи республика Министрий Советеи карара кара тела Ціе байракх елар. Партийни актива собране дакъа лоацаш вар республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель нов. Алмазов.

* * *

МалгІабик. Чкалова цІерахча клубе хилар городской партийни актива собрани. «КПСС ЦК мартовски Пленума итогехи городской партийни организаце декхарехи» лаьца доклад йир парте горкома хьалхарча секретара нов. Д. П. Санькос «Цхьанна хана хІанз санна, — аьлар докладчико, — дегаш айденна хиннабац вай юртбоахама къахьегамхой». КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша кхы а чІоагІагІа юрта боахам дегІабоалабара наькъаш белгалдаьхад. ДІахо нов. Санькос белгалдаьхар района къахьегамхоша де дезараш.

Пренешка эггара хьалха къамаьл даьча «Кавказ» яхача колхоза председатела нов. Шелеста дийцар боахама къахьегамхоша Пленума решенеш чІоагІа гІадбаха тІаэцарах. Дика чакхдоах колхозо бІаьстан балхаш, фермашка шерра яьржай социалистически яхь.

«Алханчуртский» яхача совхоза парторганизаце секретара нов. Ахильгова дийцар боахама къахьегамхошта карагІдаьнначарех. Укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъяьй совхозо. ХІанз КПСС ЦК мартовски Пленумо деташ гІоздаьха хьинаре къахьегаш ба совхоза коллектива членаш.

Трибуна тІа мел ваьначо дег тІара дувц мел лакха айдаьд къахьегамхой хьинар Пленума решенеша.

Партийни актива собране дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретарь нов. С. С. Апряткин.

КЕРТТЕРДАР—СОВЕТСКИ ЗАКОНАШ ЧIОАГIДАР

Нохч-ГIалгIай АССР Лакххехьарча Совета V-гIа сесси

Укхал хьалха араьннача номер тIа оаха хоам баьчча тайпара, укх деношка Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета V сесси хилар. Сессе дийцар «Социалистически законность чIоагIдара де дезараши бокъонпорядок телхаерашца лоаттабеча къовсама общественность юкъеозари» яха дош. Цу дешах лаьца доклад йир республика прокурора депутата Бурмистрова.

Республика административни органаша, йоах докладчико, партийни организацеша кулгал а деш доккхий балхаш ду зуламаш делгеи бокъонпорядок телхаелгеи дIададаккхара. Керттерча даькъа нийса кхоачашду цар шоашта хьалхашка оттадаь декхар, амма цу балхаца хIанз а дукха цIенкашттара кхоачамбоацараш да. Дукхха зуламаш хьана даьд ца ховш дисад. Цхьадола гIулакхаш ханнахьа бокъонца тахка а тахкац дувца деззача тайпара судаша дувца а дувцац. Административни органий балха юкъера хIанз а цIенденна дIададьнадац социалистически законаш телхаделга.

КПСС Программа тIа белгалдаькхад зуламца а кхыча тайпарча законаш телхадарца а лоаттабеча къовсаме керттердар зулам де кийчлуча хана из гучадаккхар а ца дайташ соцадар а хилар. Цу гIулакха пайда бца беза советски законий низах ийца ца Iеш общественноста боккхача низах а.

Зуламцара а законаш телхадарцара а къовсам вIаштIехьбаккхара боккха лоархIам болаш я къахьегамхой депутатий Советаш. Мехка боахами культуреи хьаелга вIаштIехьдаьккха ца Iеш законаш кхоачашделга, общественни порядок хьаллоаттаелга, граждании бокъонаш лораелга а вIаштIехьдаккха дезаш я уж.

Вай республика моттигашкарча Советаша цхьайола опыт Iоаяьй законаши бокъонпорядкани телхаярца лоаттабеча къовсаме. ТIеххьарча 2 шера прокуратураша докладаш а еш 30-зза совгIа дийцад моттигашкарча Советий сессешка социалистически законность чIоагIдара хьакъехьара дешаш. Дукххазза дийцад уж дешаш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои Лакххехьарча Совета Президиумои.

Практика хьахьокх зуламцеи кхыча тайпарча законаш телхадарцеи лоаттабеча къовсама толам цу гIулакха юкъе партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, болхлой, гIулакхерча наьха, колхозхой коллективаша, ерригача общественносто дакъа лацарга хьежжа боалаш хилар. Масала, республике деш дола зуламаш дикка лохдаьд тIеххьарча шерашка областной партийни организаце, советски, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана баьча боккхача организаторски кхетамеи балхо а законности бокъонпорядоки чIоагIъяра административни органаша чакхдаьхача гIулакхаша а.

ТIеххьарча шин шера 29 процент кIезигденнад республике регистрациязь зуламаш, цу даькъе къаьстта доккхий зуламаш — 26 процент. 40 процент кIезигагIа ба суде бенна нах.

Цхьабакъда, йоах докладчика, гIулакх тоаденнад хIанз аьнна Iоховша йиш йолаш дац вай. ХIанз а дукха ду республике зуламаш, дукха моттигаш я нах боабеш, наьха доалахьара хIамаш лечкъаеш, нахагара хIамаш йоахаш. Къаьстта во латт гIулакх Сунженски, Заводской, Старопромысловски, Шелковской, Советски районашка, кIезиглуш дац зуламаш Ленински районе а.

Цу районашкарча къахьегамхой депутатий Советийи административни органийи декхар да шерра общественность юкъе а озаш зуламашта духьалара къовсам махулла чIоагIбар, халкъа дружинай, новкъостий судий, къахьегамхой кхыча самодеятельни организацей болх тоабар.

Белгалдаккха дезаш да Наурски районера Николаевская, Савельевская яха станицаш, Надтеречни районера Лакха-Новре, Наьсарен районера ЖIайрах, иштта кхыяраш санна йолча республикерча пах бахача моттигашка зуламаш ца ду дукха хилар. Иштта белгалдаккха деза предприятешта, юртий Советашта, районашта юкъе бокъо телха ца ю предприяти, образцови порядок йола нах баха моттиг, район яха цIи яккхара яьржа социалистически яхь дика а хьаллаца дезаш а гIулакх хилар.

1964 шера 27 мае къахьегамхой депутатий Новогрозненски поселкови Совета сессе соцам - бир Аргунски поселкови Совет «Бокъонаш телха ца ю поселок» яха цIи яккхара социалистически яхье ехаш. 1964 шера 27 июне хиннача къахьегамхой депутатий Аргунски поселкови Совета сессе чIоагIдир новогрозненцашца яхье дала. Цу хана дена бокъонаш телхаелга лохдара цхьадола толамаш даьхад цу шинна а Совето. Ножай-Юрта районе из дика гIулакх дIададаьд Орджоникидзе цIерахча юртбоахама артела колхозхоша.

Iаьдала а управлене а органий керттерча декхарех цаI да социалистически доалахье лораяр. Цхьабакъда, дукххача промышленни, юртбоахама, торговле предприятешка ледара латт социалистически доалахье лораяра тIехьара къовсам, йоах докладчико.

1964 шера социалистически доалахьенна кулгаш тIаккхувдадарах дола тоъал уголовни делаш тахка а техка суде дIачуденнад прокуратураи общественни порядок лораяра министерстваи органаша. Дукххача маьха рузкъаш лечкъадаь 1964 шера совхозашка, промышленни предприятешка, бюджетни учрежденешка, паччахьалкхен торговле.

Грозненски галантерейни фабрика кийчача продукце склада заведующе Мальсагова вIашагIъелла хиннай производстваи торговлеи болхлоех латта къуй группа. Фабрико арахецца дика хIамаш лоха мах бараш санна магазинашка дIачу а телаш бокъонца болча маьхах эхкай, сов эца ахча декъа а декъаш. 78 эзар сом ла цар паччахьалкхенна даь зе. Зулам даьрашта суд яьй.

Цу тайпара гIулакхаш хинна моттигаш кхы а республике уголовни делай анадизо хьахьокх учет телхаеча, хан-ханнахьа инвентаризаци ца еча, пропускай система правилаш телхаеча моттигашка хIамаш лочкъадеча наха аьттув болаш хилар. Иштта аьттув боал къуй ханнахьа ревизи еш ца хиларахи из е эзача тайпара ца ярахи.

Дукххача предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша чIоагIагIа телхаю материальни бехктокхамерча а бухгалтерско-ревизионни а балхаш тIа хьежабу нах хьакъоастабара а дIанийсбара а партийни принципаш. Из бахьан долаш цу тайпарча гIулакхашка нийслу малаш ба ца хов, тешаме боаца нах.

Аргунски ялат дIайидеча бухгалтер вар хьалха лочкъоря гучаваьнна а суд яь а хинна Магомадов. 11000 сом гуча а даьнна хIанз цIаькха суд яьй цунна. Галантерейни фабрике къуй группа вIашагIъелла Мальсагов шозза суд яь ва.

Дукхха моттигаш я предприятей, учрежденей къаьстта торгови заведеней кулгалхоша халкъа рузкъа лечкъадаьрий дешаш судебно-следственни органашка ханнахьа дIачу ца телаш а хIаьта цкъаза шоай е бокъо йоаца решенеш а еш геттара кIалхара боахаш.

Промышленноста а торговле а дукххача предприятешка во вIаштIехьбаьккхаб материальни рузкъа лорадара тIехьара общественни тIаьхьожам, социалистически доалахье лораяра комиссеш дукххача моттигашка болх беш яц.

Моттигашкарча Советийи цар активаи декхар да социалистически доалахье лораяра хьакъехьара законаш кхоачашдара тIаьхьожам лоаттабар, уж кхоачаш ца дераш бехктокхаме озар.

ДукхагIа дола доккха зуламаш корта бохо малар меннача наха ду. Практико хьахьокх хулиганство ярах, нах боабарах, наха низаш дарах, къоалаш дарах судаш яьча дукхагIа болча наха зуламаш беха болча хана даь хилар.

ДIахо цу хьакъехьара массехк масал доаладу докладчико. Цу тайпара, йоах цо, вахаш малар общественни порядок толхаяра хьалхара лагIа ла. хIаьта цо шозлагIа ког ловзаш йола лагIа зулам да. Вай республике даьча зуламех 70 процент бехача наха даьд. Из ховшше а ледара лелабу вай спиртни малараш меларца, къаьстта кхувш боагIача кагийча наха маларца къовсам. Iаьльмате доккха зе доал кагийча наха юкъе наркотика средстваш яржарца.

Цхьайолча предприятешка ледара ба кхетама болх, дукха корта бохо малараш мел. Из хьахьокх укх факташа. 1964 шера менна волаш автомашина лалла ховшарах 939 сагагара водительски бокъонаш дIаяьхай, менна болаш хулиганство ярах дикка нах административни бехктокхаме эзаб. Кхы а дукхагIа ба Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министерства беха нах кхувлача цIагIа хинна нах. Эггара дукхагIа хиниаб цу чу автоуправлене боахамашка, «Красный молот» яхача заводе, маькха комбинате, иштта кхычахьа балхаш деш бола нах.

Цу факташа хьахьокх дукххача предприятешка корта бохош дола малар меларца къовсам ледара лоаттабеш хилар, дукххача коллективаша молаш бола нах тесса бита хилар.

Цхьайолча моттигашка во вIаштIехьдаьккхад къахьегамхоша салоIилга, къаьстта кагийча наха салоIилга, дукххача общежитешка культура а кхетама а болх ледара лел, иштта ледара да из гIулакх клубашка, культура цIеношка, кхыча культура учрежденешка.

Дика хила йиш йий культура а кхетама а болх, масала, Наьсарени Ножай-Юртеи районий Культура цIеношка, нагахьа санна цар директораш бола Тамасханови Эльмурзаеви шоаш беха нах чукхувлача цIагIа бийсаш йоахаш хилча?

Цу тайпара гIулакхаш ла мегаргдац. Коммунистически быт бахьанце лоаттабеча къовсама юкъеоза еза къахьегамхой -самодеятельни организацеш: уличнн, квартальни, цIеношкара комитеташ, женсоветаш, кхыяраш.

Зуламаш совдоах дIаяхача замах юхедисача реакционни гIулакхаша. Пхьа лехар, дукха истий кхувлар, маьре яха ха йоаца саг маьре яхийтар, саг йодаяр, урдув, иштта кхыдараш санна дола зуламе гIулакхаш да дувцараш. Масала, Экажкъонгий-Юрта Талдиева Аушев вийнав. Балыров яхача саго йода а яь низаш даьд Д. Б. Безиевайна. Цу гIулакхашцара къовсам чIоагIбе беза.

Зуламашта духьалара къовсам чIоагIъ юхабетт вIаши га дахаро, хIаьта уж гIулакхаш долаш да. Ераш я факташ.

1964 ш. Сунженски прокуратуре низагIа йодаьй со аьнна Балаевас заявлени а енна уголовни дело доладир лесник волча Цечоева духьал. Цхьабакъда, Цечоев чувеллача та а тайна, йиIий гаргарча наха юхаяккхийтар заявлени, лоткъам хийца со раьза а йолаш яхай маьре аьлар. ХIаьта а Балаева Цечоевга ший лоIамах ца яхар бокъонца гуча а даьнна суд йир цунна.

Хари тешалаши вIаши га доахилгеи официальни документашца бакъде гIерташ моттиг нийсъелар Шаьла районе. Ши сесаг я аьнна суде велар цу районера Хаджиев. Цун ши сесаг хилар бакъдир исташа шоаш а, амма тIехьагIа лоткъам хийца а хийца шоллагIа йола сесаг йоккхагIа яр йита а йита йоалаяьй аьлар. Цул совгIа 16.III-64 ш. оттаяь Шалински Совета депутаташа Эльнакаевеи Бибулатовеи кулгаш а яздаь йола акт ера Хаджиева. Ший йоккхагIа йола сесаг йитар бакълеш. Цу факташа хьахьокх тIехьадисача гIулакхашца лерттIа къовсам ца хилар, наха юкъера кхетама болх ледара хилар, кхалсага бокъонех долча советски законашта пропаганда еш ца хилар.

ДIахо докладчико дувц кхувш йоагIача тIехьенна бокъонца кхетам балара дош. Вай мехка йолаш яц берий беспризорность, кхенза бараша зуламаш делга дIадаккхара эша хьалаш хьадаьд. Цхьабакъда, ала дезаш да, цхьайолча школашка кхетама болх ледара хилар бахьан долаш школа йисте а яккхалехьа маьре яха йоаца йиIигаш маьре ухаш моттигаш хилар. Масала, курчалоевски школа директора С. А. Атабаева йоалаяьй маьре яха ха йоаца Ведана районера Насуханова. Кхы а я кхенза йола йиIигаш маьре ахийта моттигаш.

Моттигерча Советий цхьайолча исполкомаша маьре яха йиш йола ха лакхъю. Масала, иштта ха лакх а яь 5 йиIиг маьре яхийтай Шаьла района исполкомо. Урус-Мартанеи Веданеи районашка а да цу тайпара гIулакхаш.

Бер теркал ца дар, цунна кхетам балара гIулакха уйла ца яр санна дола гIулакхаш нийслу вай республике. Из мегаргдолаш дац. Школаи, бера да е нана болх беш долча предприятеи коллективаш оарцагIъяла еза бер харцахьа ца далийтара. Даьй-наьнеи бIарг тIабоацаш бер ца хилийтара чIоагIа оарцагIъяла еза моттигашкарча Советий берий гIулакхашта йола комиссеш.

Коммунизм хьалъяра декхараш бокъонца кхоачашде йиш хургьяц Советски паччахьалкхен ерригача органашеи учрежденешеи, общественни организацеша, гIулакхерча наха, берригача гражданаша законаш нийса кхоачашдеш хилча мара.

Новкъа дале а, хIанз а дIабаьннабац вай советски законаш а советски наьха бокъонаш а ца лархIа гIерташ бола болхлой. Цудухьа цхьайолча Iаьдалеи управленеи органашка, боахама организацешка моттигаш нийслу советски законаш а гражданий бокъонаш а телхаеш. ТIеххьарча шин шера моттигерча органий дукхха законах йоаца правови акташ йохаяьй прокуратура органаша.

Иштта йолаш я боахама лерттIа доал ца деш, сакхат дола продукци арахецаш, паччахьалкхен дисциплина телхаеш, паччахьалкхе Iехае гIерташ йола моттигаш а. Цхьабакъда, уж гIулакхаш гуча а доахаш бехке бараш бехктокхаме оза беза.

Къахьегара бокъо советски строя еннача керттерча бокъонех я. Цудухьа ла йиш йолаш дац советски сага къахьегара бокъонаш телхаелга. Судебни органаша чIоаггIа теркам тIабахийте къоастаду цу хьакъехьара дешаш.

Социалистически законность телхаделга да къахьегамхой письмой, заявленей, жалобай йоакхо ца яр, уж тесса йитар. Къахьегамхой письмоши жалобаши мишта къоастаю хьожаш тIаьхьожам лоаттабе декхарийла я Советий органаш, депуташ, цу гIулакха юкъе оза еза актив.

Бокъонпорядок лораяра даькъера общественноста лоархIам хьахьокхаш хIама да духхьашха лоадам боацаш дола зулам дань саг коллективага кхетаве дIавалара практика. Цхьабакъда прокуратура, суда, милице органашта нийслуш я зулам даьча сага га доахаш, йоккхий растраташ яь, наха низаш даь, чIоаггIа хулиганство лелаяь нах коллективага кхетабе хьаба яхаш, цу наха фиктивни документаш, нийса йоаца характеристикаш телаш моттигаш. Цу гIулакхаша новкъарле ю дош чехкка тахка а бехке волчоа доагIа таIазар де а.

Цу тайпарча гIулакхашца къовсам лоаттабе безаш болча юрта Советий председателашеи секретарашеи шоаш а новкъостал ду законаш телхадерашта. Масала, Костоев яхача цхьан саго хьажкIий машина лочкъайир, лаца белча тепча а етташ дов дир. Костоев лаьцача Экажкъонгий-Юрта Совета председатель хиннача Хамчиева сход а гуьлъя решени яьяр цунна духьала доладаь уголовни дела доха а дийя Костоев хьаеца аьнна. Цу тайпара факташ кхы а я республике.

Цу гIулакхо дIадех законаш телхадеращца, зуламаш дераш хьаллувцарашцара къовсам шербе безаш хилар. Иштта данза даргдоацаш да паччахьалкхен аппаратера кадрашта кхетам лулга, законаш телхаде йиш йоацилга, балха культура лакхъе езилга царна дIахайтар. Лакхъе еза болхлой юридически подготовка.

Лакха ба зуламашцеи законаш телхадарцеи лоаттабеча къовсамера общественноста лоархIам, тайп-тайпара я цу балхаца цо дакъа лацара формаш. Царех керттера ераш я халкъа дружинаши новкъостий судаши санна йола практике техка формаш. Вай республике хIанз 18 эзар гаргга халкъа дружиники массехк бIаь новкъостий суди я. Цар доккха новкъостал дергда моттигашкарча Советаша общественни порядоки гражданий бокъонаш лораелга Iалашде. Цудухьа цар болх тоабе беза Советаша.

Зуламашта духьаларча къовсаме дакъа лацарца практически балха школа йоаккх къахьегамхоша, цига хьахул шоай общественни декхар кхетадеш бола керда нах. Цу къовсама юкъе нах дукхагIа юкъе меоз боккхагIа толам боаккхаргба вай.

* * *

Пренеех эггара хьалха къамаьл ду депутата нов. Кодзоевас. Цо белгалдаьккхар, халкъа образоване органаш, республика ерригa общественность бIарг лакха саг воацаш долча берий йоакхо е езаш хилар. Цу балха юкъе кхоачамбоацараш да.

Кагирхошта юкъе дукхха моттигаш нийслу малараш мелаш, зуламе гIулакхаш деш. Цхьадола бераш дешара юкъеозанза да. Цу гIулакха бехктокхаме я горрайисполкомаш, юрташкара Советаш.

Берашта доал ца деш бола дайи ноанойи бехктокхаме увза беза. Из гIулакх дIададаккхара тIагIертта къовсам лоаттабац МООП органаша.

Бокъонца йоакхо яц берий халкъа образоване органаша а. Дийнахьарча а сайрийнарча а школашкара дешархой дIабувлаш моттигаш я. Кхувш доагIа бераш промышленни предприятешка, учрежденешка балха увттадара хьакъехьа РСФСР Министрий Совето тIанийца соцам ба. Бакъда, из массанахьа кхоачашбац. Кагирхой кIезига ба юртбоахаме болх беш, къаьстта Шаьла районе. Цхьайолча предприятешкара дIаух кагирхой.

ДIадахача шера профессионально-технически училище йистеяьха цхьа бола дешархой предприятешка болх беш бац. Цхьайолча предприятей кулгалхоша кхетама болх бац кхувш доагIача беращца, цар дIабоах балхара харцахьа лелаш бола кагирхой. ТIаккха уж атта зуламерча новкъа бовл. Цу тайпара масалаш дукхха а кхувла йиш я. Из геттара чIоагIа теркко е езаш гIулакх да. Моттигерча Советий исполкомаш, халкъа образоване органаш профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я хIара денна кхувш доагIача берий йоакхо е.

Трибуна тIа воал депутат нов. Нечаев. Цо ше къамаьл деш къаьстта белгалдаьккхар, кхувш доагIача берашта юкъера болх цIенхашта тоабе безаш хилар. Цу балха юкъе дакъа лаца декхарийла я ерригa общественность. Из дош дувцаш районе хиннай поселковии станичнии Советий 7 сесси. Тайп-тайпарча юрташка чакхъяьннай дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала йола сходаш. Районе болх беш я 41 новкъостий суд. Нестеровски яхача станицеи Ассиновски консервни заводеи болх беш да берий ши цIа. Уж вIашагIдехка дукха ха яц, хIаьта а царех боала пайда хIанале а гучабаьнна. Дика вIаштIехьдаьккхад общественни дежурство леладелга. Районе дукхха моттигаш я вIалла зуламе гIулакхаш леладеш саг воацаш. Цу гIулакхо хьахьокх ерригa общественность оарцагIъяьлча болх лерттIа вIаштIехьбаккха торо йолга.

Нов. Янычаева тешал ду Сунженски района партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, ерригача общественносто чIоаггIа къахьегарг хилара общественни порядок лораеши, кхувш доагIача берашта юкъера болх тоабеши.

ТIагIертта къовсам лоаттабу оаха зуламе гIулакхаш леладерашца, законность телхадерашца,—аьлар депутата нов. Цолоева ше къамаьл деш. Тха района прокуратура, милице балха хьакъехьа парте обкома яьча решенега хьежжа, гIулакхаш вIаштIехьдоахаш да тхо хIанз болх цIенхашта тоабара. Цу балха шерра юкъеззай общественность. Тоабе лаьрхIад наха юкъера кхетама болх. Зуламера гIулакхаш цIендаь дIадахара хетаяь укх деношка районе гулъергья районни Совета сесси. Цул тIехьагIа цу тайпара сессеш хургья ерригача юрташка а.

Районе вIашагIъеххай халкъа дружинаш. ХIанз болх беш дружинаш я «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача совхозашка, иштта кхы дукхханахьа. Ала деза хIанзле а дикка болх тоабеннилга.

Цхьабакъда, керттердар да зуламе гIулакхаш хургдоацаш болх вIаштIехьбаккхар. Цу гIулакха тIадерзаде деза дерригa низаш.

Дукха кхоачамбоацараш да прокуратура, милице балха юкъе. Цхьаболча следователаша сихха чакхдаккхац дIадоладаь гIулакх, милице цхьаболча болхлоша де мел дезар дац зуламхой сихха лувцара.

Белгалдаккха деза, республика МООП органаша лерттIа тIаьхьожам лоаттабеш ца хилар милице районни отдела балха. Масала, гучадаьннад, 10 шера геттара кIезига инструктаж, хIаьта кхы а кIезигагIа практически новкъостал даьлга. Ла мегаргдац цу тайпара гIулакх. ДукхагIа тIаьхьожам лоаттабе беза района халкъа суда балха а.

Районе хиннай къахьегама законаш телхадеш йола моттигаш. Кхувш доагIаш долча берашта юкъера болх тоабара дукхха гIулакхаш вIаштIехьдаьхад.

Парте райкома, райисполкома де мел дезар дергда хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара.

Общественни порядок лораяра министра депутата нов. Дроздова белгалдаьккхар, кхувш доагIача берашцара болх беш йолча дукххача комиссеша шоай болх геттара ледара беш хилар. Эсала латт, — аьлар цо, — общественни хьисапе берий цIеноши вIашагIдехкилга а. ХIанз цу тайпара цIеноши ерригача республике ялх мара дац.

Цар айхха бувзам лоаттабу дашшцен ноанощцен, школащца, хIаьта боккха кхетама болх а бу. Цудухьа гIерт милице отделаш цу тайпара цIенош дукхагIа хилийта. Бакъда, цар инициатива хьаллацац цхьайолча исполкомаша. Шелковской района милице отдело кийчъяьяр Каргалински Шелковской яхача станицашка берий цIенош вIашагIдохкара решене проект. Цхьабакъда, районни Совета исполкомо из дош къоастаданзар, мукъа помещенеш яц, аьнна.

Нов. Дроздова теркам тIабохийт лийца баьхкачара мукъбаьнна нах балха дIанийсбараи уж кхетабараи гIулакха.

— Вай дика кхетаду, — йоах цо, — мел боккха лоархIам болаш да цу тайпара нах ший ханнахьа нийсача новкъа бахар. ХIаьта а цхьаболча кулгалхоша, моллагIа хIама эккхар кхераш, дIанийбац уж балха. Масала, цу тайпара нийса йоаца позици лелаеш ва «Грознефтеразведка» треста геологоразведочни контора директор нов. Курынин.

Дош лу ВЛКСМ обкома секретара нов. Мадаговна. Дика болх баьб, йоах оратора, социалистически законаши бокъонпорядоки чIоагIъяра, зуламаш хьахулийташ дола бахьанаш дIададахара. Соахкарчул дукхагIа я укх шера халкъа дружинаш, духхьал Грозне ва дружинник волаш 6 350 комсомолец. Къаьстта дика дораю общественни порядок «Красный молот» завода, АТК, кхычахьарча комсомольцаша.

БIарг локхаш а Iалашдеш а саг воацаш бераш ца хилийтара дика оарцагIбовл педагогически института, статистически техникума студенташ, кхыбараш.

15—17 шу даьннача кIаьнкаштеи йиIигаштеи юкъе беча балха чIоагIа лоархIам болаш я комсомольски организацеш. Дукххача комсомольски организацешка «цхьан ханара нах», «нийсхон гIулакхаш» яхаш къаьстта клубаш я из болх беш. Масала, №31 школе «хIама лехараш» яха лакхарча классашкарча дешархой туристически клуб я.

Кхоачамбоацараш а да комсомольски организацей балхаца. Къаьстта дукха да уж Надтеречни, Советски, кхыча районашка. Дилла а цхьан тайпара бу укхаза болх. 70 процент гаргга маIа бераш да дешархошта юкъе, царца болх бац.

Тоабе беза дружинникашцара болх. РСФСР Лакххехьарча Советага дехар де деза наркотика лелаер бехктокхаме озаш дола закон арадаккха аьнна. Азербайджане долаш да цу тайпара закон.

ДIахо къамаьл даьча депутата Братчина дийцар социалистически законность чIоагIдараи общественни бокъонпорядок телхаярцеи Гудермесски районе лоаттабеча къовсамах. Соахка а укх шера а цхьадола зуламащ даьд тха районеи городеи. Цо хьахьокх тха балхаца сихха дIададаханза даргдоацаш дола кхоачамбоацараш хилар.

Массанена а ховш да тIеххьарча хана Гудермеса промышленность чIоаггIа дегIайоагIаш хилар. ХIанз укх сахьате 28 эзар саг вах цига. Йоккха машинаькъа узел я Гудермес. ХIара денна 300 совгIа пассажир дIа-юха вода цигара.

Цу хьалашка порядок лелае вIаштIехьдалац тха, милице кIезига ба нах. КIезига я городе электрически сердал. Бус городе лелалац нах баьде йолаш. Цу гIулакхашка хьажа деза.

Социалистически законность чIоагIлеча боккха лоархIам болаш я общественность. 56 новкъостий суд я тха районе болх беш. Царна новкъостала хьаяьй новкъостий судий советаш. Судий председателашца, кхыча болхлошца семинараш ю. Новкъостий судашта гIонна уличнн комитеташ вIашагIъеххай улицашка. Цу гIулакхо новкъостал ду судий болх тоабара.

Предприятей коллективаша а гIо ду новкъостий судашта. Судаша предприятешка ю судебни процессаш. Цо а чIоаггIа новкъостал ду болх тоабара, бокъонпорядок лораяра общественность оарцагIъяккха.

Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а да тха районе. Уж дIададахара боккха теркам тIабохийт оаха.

Трибуна тIа ва депутат Кузнецов. Партийни советски организацеша, административни органаша, общественносто социалистически законность чIоагIдара а общественни бокъонпорядок лораяра а дешай дукхагIа терко ярах 1964 шерачул кIезигагIа да 1965 шера республика судашка дийца дешаш, йоах оратора.

ЧIоаггIа къовсам лоаттабу судаша общества кхераме дола зуламаш кIезигдара.

Судебни процессашка дикагIа дакъа лаца яьннай хIанз общественность, дукха гIулакхаш общественность юкъе а йолаш дувц. Цхьабакъда хIанз а социалистически законаш телхадеш моттигаш я вай. Халкъа судаша йоагIачул совгIа ха тохаш а хIаьта иштта доккха зулам даьчоа ха кIезига тохаш а моттигаш нийсъеннай. Цу тайпара гIулакхаш хилийта йиш йолаш дац.

Зуламашдари законаш телхадари уж гIулакхаш тоадара вай общественность бокъонца оарцагIа ца яккхар бахьан долаш да. Вай республике деча зуламех дукхагIа дараш предприятей болхлоша, гIулакхерча наха, колхозхоша деш да. Зуламаш дукхха кIезигах дергдар нагахь санна цу организацеша нахаца бу кхетама болх лерттIа вIаштIехьбоаккхаре. Из кхетаде деза общественни организацеша.

ХIама лочкъадар санна дола зулам къайлагIа ду вайцига. Цхьабакъда, дукха истий кхувлар, маьре яха ха йоаца саг йоалаяр, кхыдараш санна дола зуламаш массанена га а гуш нах вIашагIа а тохаш ду. Из да дIаяхача замах юхедисача зуламерча гIулакхашта духьал юрташка къовсам ледара лелабар. Прокуратуреи судои шоаш гучадаха дезаш хул цу тайпара зуламаш. ШоллагIа саг йоалаяр санна зулам а дийя массехк шера зулам даь хилар саго хьоаха а ца деш моттигаш а нийслу. Масала, Ачхой-Мартане вахача Чапанова ши сесаг йола тоъал ха я, амма саго хьоахаваьвац из. Юрта Совето ханханнахьа цун шин сесаго даьча 13 бера регистраци яьй. Цо хIама а лочкъаяь из бехктокхаме эзача хана мара дага юханзар цун ши сесаг хилар.

Общественность юкъеоза еза зуламаш дIададахара лоаттабеча къовсама. Цхьабакъда, из де деза хьалхалца, хIана аьлча зулам даьчун гаргара нах собране а баьхке из кIалхара ваккха гIерташ моттигаш а нийслу. Зуламаш даь нах бувцаш йола собранеш дика кийчъе еза. бокъонца дIадовзийта деза наха воча гIулакхех доала зулам.

Зуламашта духьаларча къовсама общественность юкъеозара чIоаггIа оарцагIа яла еза Советаши, райисполкомаши.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча Шаьла райисполкома председатела нов. Баснакаева дийцар зуламацеи бокъонпорядок йохаярцеи шоай районе лоаттабеча къовсамах. Зуламаш дукхагIа деча районашта юкъе цIи яьккхар нов. Бурмистрова ший доклада тIа Шаьла района, йоах оратора. Зулам даь цхьаккха а саг бехктокхаме ца озаш ца вита гIерт тхо, хIаьта сходаш а еш дувца а дувц оаха цу гIулакхашца чIоаггIа къовсам лоаттабе безаш хилар. Цхьабакъда, зуламаш деш моттигаш хIанз а нийслуш я районе. Укх шера диъ зулам даьд тха юрташка, царех кхоъ даьраш малав ховш а дац. Уголовни розыска аппарат а уж зуламаш тохкаш бола следователаш а бокъонца оарцагIбалац зуламаш даь нах гучабахара. Доккха зуламаш даь цхьабола нах ца лувцаш а ба, масала Газалиев. Из милицеи прокуратураи бехка да.

Дукхха да тха районе дIаяхача замах юхедисача гIулакхашца дувзаденна дола зуламаш. Къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабе беза уж зуламаш дерашца, хIаьта из къовсам ледара лелабу тхаьнцига, цудухьа дикка моттигаш я районе маьре яха ха йоаца йиIигаш дешарах хьа а йоахаш маьре ухийташ.

Общественни бокъонпорядок телхаерашта духьал къовсам лоаттабелга вай массане а декхар да. Из лоаттабе беза Советаша, административни органаша, ерригача общественносто. Тоабе беза новкъостий судий, халкъа дружинай болх. Зуламашцарча къовсаме боккха лоархIам болаш да газеташ, радио, телевидени. Еррига общественность оарцагIъяккха еза цар цу гIулакха.

Дош лу Шелковской райисполкома председатела нов. Земсковна. Тха районе баха нах дукхагIа бараш колхозхой ба, йоах оратора. ДIадахача шерашка райисполкоме дукха жалобаш ухар цхьайолча колхозий кулгалхоша юртбоахама устав телхаду яхаш. Уставо яхар ца деш, кулгалхо раьза воацар даьча колхозхочоа болх ца луш, бокъо йоацаш гIодаш детташ моттигаш хулар. Уж гIулакхаш техкар райисполкомо. Дукххача милице прокуратура, суда болхлоша, активо кийч а даь райсовета сессе дийцар из дош. Дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар сессе, гIулакх ледара леладераш белгалбаьхар.

Къахьегама хьакъехьара паччахьалкхен законаш телхадеш моттигаш а хулар тха цхьайолча предприятешкеи учрежденешкеи. Из дош а дийцар сессе. Сессе дош дийцачул тIехьагIа дукха кхетама болх бир оаха нахаца.

ХIанз болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха бокъонаш телхаеш моттигаш яц тха, хIаьта а оаха тIаьхьожам лоаттабу цу гIулакха. ХIанз харцахьа хIама даьча болхлочун, колхозхочун дош новкъостий суде, коллектива собране дувц, общественность оарцагIъяьннай цу гIулакха.

Цхьабакъда, халкъа дружина болх лерттIа лелац тха районе, 13 дружинах 9 мара яц болх беш. Дружинел совгIа 26 новкъостий суд, 160 улица тIареи квартальни комитет, 36 штате воаца участкови уполномочени ва тха болх беш. Царех дукхагIа бараша лерттIа болх бу, Советашта, милице, кхыча органашта новкъостал ду цар общественни порядок тоаяра.

Трибуна тIа ва депутат Крыжановский. V сесси хилалехьа хьалхха, йоах цо, депутатий группа яхаяр Грозненски районе социалистически законность чIоагIдара гIулакх мишта латт хьажа. Тхо хилар 1 Мая цIерахча колхозе. Ала дезаш да цига бокъонпорядок лораяра общественность чIоаггIа оарцагIъяьнна хилар. Дика болх бу цига новкъостий судаша, школай педсоветаша, дружина.

Къаьстта дика болх бу нов. Кругловская кулгалдеча кхалнаьха совето. 9 кхалсаг я кхалнаьха совета член йолаш, хIаране дакъа лоац цар балхаца.

Иштта дика болх бу 60 сагах латтача дружина а. Бийсана ха яххалца ара ха ду цар, хьахой шоай моттигашка бий хьеж, милицеца бувзам а болаш бу болх.

Кхоачамбоацараш а белгалдоах нов. Крыжановске. Райисполкомо бокъонца теркам тIабахийта лелабац общественни порядок чIоагIъяра болх, дика болх беча общественни организаце опыт Iомаяц, из наха дIайовзийтац. Масала, Старо-Юртовски совхозе, шурий совхозе ледара ба общественни организацей болх. Цига дружинаш болх беш яц, ледара да гIулакхаш кхалнаьха советашка а нагтахьа мара хьажац дешашка новкъостий судаш, цудухьа дукха нарушенеш я цу боахамашка. Уж кхоачамбоацараш дIадаха а общественни организацей болх тоабара оарцагIъяла а еза Грозненски районни а юрташкара а Советаш.

ДIахо къамаьл даьча депутата Чахкиева аьлар, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, административни органаша партийни организацей хьалхленца дикка болх баьб социалистически законности бокъонпорядоки чIоагIъеш, къахьегамхошта коммунизм хьалъечун моральни кодекса ларда тIа кхетам балара. Республикерча дукхагIа болча къахьегамхоша цIена кхоачашду шоай декхараш, социалистически рузкъа совдоах, советски законаш кхоачашду.

Цхьабакъда, хIанз а дикка зуламаш ду вай республике, харцахьа леларашта, общественни къахьегама юкъе дакъа ца доацарашта, наха даьчох баха гIертарашта духьал лерттIа къовсам лоаттабац. Республика районашта юкъе дукхагIа да зуламаш Октябрьски, Наьсарен, Гудермески, кхыча районашка.

Дикка моттигаш я республике социалистически рузкъа лечкъадаь, паччахьалкхенна дукхха зенаш даь. Хьал иштта хилара бахьан да цхьайолча министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхоша кадраш харжара а дIанийсъяра а гIулакх тоадара хьакъехьара КПСС обкома бюро соцам кхоачашбеш ца хилар. Дукххача предприятешка, совхозашка, колхозашка ледара латт социалистически рузкъа лораделга, материальни бехктокхамерча наьха балха тIаьхьожам лоаттабац, материальни рузкъа учет нийса лелаяц.

ЧIоаггIа телхаю кадраш хьахаржара а дIанийсъяра а партийни принцип. Моттигащ нийслу тешаме боаца нах материально бехктокхамерча балха нийслуш. Из хьахьокх уголовни бехктокхаме эзача наха юкъе 30 процент хьалха судаш текха нах хиларо. Къаьстта ледара леладу кадраш хьахаржара а уж дIанийсъяра а гIулакх Ведана, Наьсарен, Ачхой-Мартана, Надтеречни районашка.

Депутата Чахкиева хоадамболлаш йола факташ а йоалаеш дувц цу районашка кадраш хьахаржара а уж дIанийсъяра а гIулакх во латташ хилар, цига социалистически доалахье лораяра бокъонца къовсам лоаттабеш ца хилар.

Дукха я республике дIаяхача замах юхедисача гIулакхашца дувзаденна дола зуламаш деш моттигаш. Масала, дукха истий кхувлаш, маьре яха ха йоаца саг маьре йохийташ моттигаш я юрташка. Бакъдар хьа ца дувцар, зулам даьча сага га дахар санна долча хIамаша чIоагIа юха бетт харцахьарча гIулакхашца лоаттабу къовсам.

ХIара депутата, советскии партийни болхлочун декхар да дIаяхача замах юхедисарашца, зуламашца къовсам лоаттабар. Еррига общественность а дIадахара, бокъонпорядок лораяра.

Ер телескоп Млечни накъа съемка е кийчъеш ба Казански университетерча обсерваторе болхлой С. Фомини (аьрдехьяра вар) Урасини. Широтай советски дунен халкъашта юкъерчен станцей сете чуйоагIа из обсерватори, укхаза метеорий радиологически земаш доах, иштта кометий суртащ а доах.

Б. Мясникова сурт. ТАСС фотохроника.

КХОАЧАШЪЕ КПСС ЦК МАРТОВСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ

(Йистедоалар. Долалур 1-гIча оагIо тIа).

Вай чIоаггIа дагакхаба деза, юртбоахама болхлой керттера декхар хьалхагIа а хIанз а — из ялат дукхагIа доаккхилга хилар, юртбоахама производства дерригa доакъош дегIаахара лард из хиларах тарра. Цхьабакъда, вай лаьгIъялийта йиш яц шекара свекла, гидуаргаш, коартолаш, бьаца даараш, сом, кемсаш кхеара еш йола терко а.

МалагIаш да, тIаккха, ялати кхыйола продукташи дукхагIа яхара даьвъе вайна тIалатта декхараш?

Эггара хьалха динза даргдоацаш да, хIара колхозо, совхозо, отделене, бригаде, звенос, хIара механизатора лаьтта леладара культура лакхъяр духьа лоаттабеча къовсаме шоай балха боарам лакхбелга, моллагIа а культураш дIаювча хана агротехника бекъонаш цар йизза кхоачашъелга. Цу гIулакха хIанззе а денз хIара колхозе, отделене, бригаде севообороташ юкъейоалаяра дош массе оагIорахьара къоастаде а укх шинкхаь шера уж юкъейоалаелга Iалашдергдола гIулакхаш белгаладе а деза. ГIулакха хьашташа вайгара дIадех, дIадувна лаьттай структурага цIаьхха а хьожилгеи ялат, техничешки кхыйолеи культураш кийчъяра паччахьалкхено луш дола заказ кхоачашдаь ца Iеш, боахама хиланза яргIйоаца кхыйола общественни фондаш вIашагIтоха а торо лургIйолча тайпара из вIашагIйоллилгеи.

Гурахьа дIадийнача ялаташа хIанз республике дIалоац 168 эзар гектар, цар дIалоац дерригa ялаташ дIадийнача лаьтта 70 процент совгIа.

Цудухьа, боахамий кулгалхой, парте райкомаш, районни юртбоахама производственни управленеш декхарийла я цу ялатий дукхагIа терко е.

ЛоархIаме да, гуйран ялаташта шоай ханнахьеи дикеи мaкхаш дахар, минеральни удобренеш тассар. Дилла торо йолча кхашка гIаддайча а шозза вегетационни хий дилла деза, цу гIулакха догIан хьисапе хий деттача установкаех пайда а эцаш. СпециалисташIа чIоаггIа зе деза гуйран ялатех зуламдераш латий, лазараш хулий, оасар гучадоалий, царна ханнахьа а дика а ядохимикаташи гербицидаши тоха йиш хургйолаш. Иштта лораде деза ялаташ доаханги коа тIарча оалхазарашкеи ца доадайташ. Юрта боахама болхлой керттера декхар да бIаьстан юхье юв культураш дикагIча ханашкеи лакхача агротехнически боарамеи дIаер.

Лоацца аьлча, агромероприятей дерригa комплекс чакхъяккханза яргьяц укх шера хIара гектара тIара 18 центнерал кIезигагIа доацаш гуйран ялаташ чуэцар духьа, хIаьта хиш дехкача лаьттай хIара гектара тIара 35—40 центнер а яккха йиш хилийтар духьа.

ХIанз вIаши проверкаш е мегаргьяр хIара колхоз, совхоз, бригада, звено хьажкIаш дIае кийчъеннайий хьожаш. Цу гIулакха терко е деза тракторашта, сеялкаш, кхыйола ялаташ дIадув машинаш хьажкIаш дIае кийча йий а, кхоачамболлаш фу тIаззадий а, цунна калибровка дика яьйий а, молхаш техайий а хьожаш.

ДикагIа болча хьажкIаш лелаерий балха опытах довш да, хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсама хьалхарча юхьиге гIулакх толаме чакхдалга дIадувча фунах тийша хина ца Iеш, иштта дукхача хьале ялат дIаделе хьалхагIа лаьтта кийчдарах, керттерча даькъе фу дика дIадерах, квадраташ нийса хилийтарах, дика тIадаргдола фу эшшача боараме бIена диллараx а тийша хилар.

Иштта болх бича мара могаргдац механизатораштa мугIараштa юкъе шиннa а оагIорахьа дика обработка е а хьажкIаш чуэцача хана хIара гектара тIа 35—40 эзарнел кIезигагIа боацаш хьажкIа хи хилийта а. ХIаьта хьажкIий хьувкъам лакхбара гIулакха керттердар из а да.

Областной партийни активе белгалдаьххача тайпара, республике йоккхий торонаш я дуга дукхагIа даккхара.

Районийи боахамийи кулгалхошца цхьана дуга дIадувргдолча торонашка хьажа а царех пайда эцара хьаьда гIулакхаш чакхдаха а деза юрта боахама министерства, хиш дехкача лаьттайи хин боахамеи министерства. Цудухьа, чIоагIа лоархIаме да укх шерре а денз дуга дукхагIа даккхара низ тIабахийтар.

Хьувкъам лакхбар духьа къовсам лоаттабеш хьалхарча юхьиге оттабе беза вай хиш декхари удобренеш тессари санна дола, ялати кхыйола лаьттанцара йоала продукташи дукхагIа яхара лоархIамера кховчамаш.

Ялати кхыйола продукташи дукхагIа яхара динза даргдоацаш да минеральнии моттигерчеи удобренеех, хиш дехкача лаьттаех бизза а дикагIа а пайда эцара хIара колхозо, совхозо хаьдда планаш оттаелга. Юрта боахама болхлой яIан тIа да уж декхараш кхоачашдара чIоаггIа оарцагIбалга. Дуккхача боахамашка мел эшар да ханнахьа лаьттанца тIоадал соцаещи вегетационнии хий дехкара, 1965 шера оттаяь, хиш дехкача лаьтташтa еча планировкай план кхоачашъелга Iалашдара.

Цхьа да воацаш хила йиш яц лаьтта леладелга.

Йоакхо ергйолаш вола шоай да хила веза дIайийнача хIамай. Хьувкъам лакхбара колхозхой, совхозий болхлой материальни безам тIабахийта беза, хIаьта цо новкъостал дергда республико шерагара шерага ялат а кхыйола продукташ а дукхагIа яхара.

Доккхий декхараш тIалатт хьайбай боахама даькъе а. ХIанз эггара бехктокхамегIа йола ха хьатIаэттай хьайбаш леладераштa — лоам даьгIенашка-лагерашка кхаба доахан хьалдига деза.

Дикача дас еча тайпара йоакхо ю дуккхача колхозийи совхозийи хьайбаш леладераша а специалисташа а юкъарча хьайбай боахам дегIабоалабара, хIаьта из бахьан долаш доахани коа тIара оалхазараши деб, цар продуктивность лакхлу. Боахамаша толаме кхоачашъю дулх, шура, фуаш кийчдара паччахьалкхен планаш. Цхьабакъда, массанахьа а латтац вай хьайбай боахамера гIулакхаш иштта дика. Хьайбай боахаме гIулакх тешаме ца дар бахьан долаш дуккхача фермашка Iалаьмате халача хьала тIа долаш Iа доаккхаш доахк доахан.

ХIанз юрта боахама болхлой терказ дукхагIа тIабахийта безаш дола керттердар — из да юкъарча хьайбай боахама чIоаггIа доакъарий база вIашагIйоллар.

ЛоархIаме да, хьайбаш леладеча хIара ферме моша конвейер хилийтар. Кхоачам хиллал белок йоаллача мошача доакъарашца бIаьстан юххье денз гуйра тIехьа яххалца дерригa доахан Iалашде, хIаьта иштта Iана тоъал моша, гIожа, концентрированни доакъараш кийчде а йиш хургйолаш вIаштIехьдаккха деза культураши уж дIаюв ханаши хьахоржилга.

Хьайда гIулакхаш чакхдаханза даргдац доахан, хьакхарч, жа, коа тIара оалхазараш дикка дукхагIа дебадара. Цу гIулакха чIоаггIа лоархIаме да, къаьстта уйла тIа а йохийташ, хIара бIаь сеча бежана лоархIаш тар ма лу дукхагIа Iаьсий кхедар. Хьайбаш леладеча хIара болхлочун декхар да керда Iодаь дерригa Iаьсий ца долийташ ханага дахар.

Колхозийи совхозийи специалисташ декхарийла ба се доахан дIахо дукхагIа дебадергдола торонаш лаха, хIара хьайбай ферме племенной балха боарам айбе, хьайбашта искусственни осеменени яра болх шерра дIаболабе. Юртбоахама производства цу лоархIамерча даькъа партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша денна терко ергйолча тайпара вIаштIехьдаккха деза гIулакх.

Вай декхарийла да, доахана продуктивность айяра а хIара ферма, отделене, колхозо, совхозо дулх, шура, фуаш кийчдара планаши декхараши хIара бетта, хIара декаде кхоачашдергдолаш гIулакх вIаштIехьдаккхара а долла хIама де. Укхаза а гIулакха толам баргба шоай къахьегамах хьахулчоа наьха материальни безам тIабахийтача. Цудухьа лоархIаме да материальни безам тIабахийтара принцип тIехьа ца а йоахаш хьайбай боахаме юкъейоалаяр, шоаш хьийгача къих мел фу эцаргда ха деза наха.

КПСС ЦК мартовски Пленумо къаьстта белгалдаьхар, хIанзарча хьалашка доакъошта нийса специализаци яра, механизации хьалха латта опыти лаьтта леладечеи хьайбай боахам лелабечеи шерра юкъекхувлара ларда тIа мара боахам нийса лелабе йиш ца хилар.

Пленумо юрта боахама болхлошта хьалхашка декхар оттадир дика вIаштIехьбаькхача экономически балха, боахама расчета ларда тIа боахам лелабара даькъе.

Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хьайоаккхача продукцега дIабода мах лакха ба. Цун керттера бахьан да доакъараш оахаш, кулгаца къа дукха хьегаш хилар. ГIулакх цу тайпара мара вIаштIехьдаьккха ца хуле керттдача маьхаша а юхаметтаоттадергдац продукци яккхарга дIадахар. ХIара колхозеи совхозеи къестаде деза уж дешаш, хIаьта цигга, цIаккха а ца хиннача тайпара чIоагIа лакхлу юрта боахама специалистий лоархIам. Колхозийи совхозийи боахама гIулакхий нийса мах беча хана ларде билла беза рентабельноста боарам. ГIулакх дизза кхоачашде дезаш хиларо дIадех массе а колхозе, совхозе, отделене, бригаде, ферме хозрасчет юкъейоалаелга. Цо мара торо лургьяц паччахьалкхенгахьа оазаш средстваш дIаухийтий, техникаx, доакъарех, наьха ресурсаех пайда нийса эций хьежа а боахамо рентабельно болх белга вIаштIехьдаккха а.

Чоалхане а бехктокхаме а да хIанз юрта боахама болхлошта хьалхашка латта декхар — лаьттан -климатически экономически башхалонаш теркал а еш хIара колхозагеи совхозагеи ялх шера юртбоахама продукташ ийяра чIоагIа план дIакхоачаелга. ГIалаташ укхаза хила йиш йолаш дац.

ЛоархIаме да, ялат, дулх, кхыйола продукташ эцара планаш чIоагIъярга ца а хьежаш, лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ дIахо дукхагIа яхара торонаш кIоаргга а массе оагIорахьара а лохилга ерригача колхозашкеи совхозашкеи вIаштIехьдаккхар.

Ялати кхыйола продукции кийчъяра план кхоачашъе торо хинна ца Iеш, шоай лоIаме из дуккха йохка а торо хургйолча тайпа план увттае еза шоай производствана хIара колхозо, совхозо.

Боахамашка анализ яьза яргьяц хIара бригада, ферма, звеной гIулакхашта, довза деза лаьтта, лаха еза хиш декха лаьтташ дукхагIа хургдола торонаш.

Бокъонца ха деза хьайбай боахам малагIча хьала тIа ба, хьажа деза производствана еча механизацеи электрификацеи боарамга.

Лакхбе беза партийни организацей лоархIам, цар авторитет, 1965 шера тIаийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсамера цар башха хьинар, денал.

Ф. ЮРЧЕНКО,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юртбоахама отдела заведующи.

ПАРТИЙНИ БОЛХ ЛЕРТТIА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

«Малгобекнефта» НПУ кIоарга бурув тохача № 1 йолча контора партийни организаце укх тIехьарча хана дикка толашагIа бу паччахьалкхен план, социалистически декхараш кхоачашдара коллектив оарцагIъяккхара, къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъяра, дикагIа йола опыт дIайовзийтара, коллективана коммунистически кхетам балара тIехьара болх.

Организационно-партийни кхетамеи болх лакхбалар бахьан долаш хIара болхлочун къахьегама овсарле лакхъеннай. Укх шера хьалхарча квартала план бурув тохача контора коллективо 100,3 процент кхоачашъяьй. Партийни организаце вахар кхехнаш хилийта, царех хIаравар къахьегама хьокхам телаш хилийта гIерт партийни организаци.

Укхаза хан-ханнахьа, бетта цкъа, ю партийни собрани, шозза гуллу партийни бюро. Парторганизаце ший болх планах бу. Бетта лаьрххIа оттаю планаш. Цар тIа партийни бюроси партийни организацеи де лерхIараш, уж кхоачашде деза ханаш, белгалйоах къоастабу уж кхоачашдергдола нах. Укхаза белгалдаккха деза парторганизаце ший планаш партийни собранешка беррига коммунисташа йийца чIоагIъеш хилар. Цу тайпарча планаша новкъостал ду парторганизаце болх цхьан оагIора лостабара, хIара коммуниста дIахойт хьадда ший де дезар фуд. Собранешка дувц партийни организацена хьалхашка латтача декхарех дола керттера дешаш. Масала, бурув деттача конторе экономически хьокхамаш лоха дар. ГIишлошъярен бурув тохареи балхага дIадодачун анализ яра дош бюро дувца оттадир партийни организаце. Цунах дика хьакхетавеш доклад йир планови отдела начальника нов. Антонова. Цу дешах лаьца решени а яь, партийни бюрос из чакхъяккхара болх вIаштIехьбаькхар. Бригадашка дIайохийтача материалий хIара денна учет елга юкъедихьар. Хан-ханнахьа арадаха доладир экономически бюллетенаш. Экономика дош Iомаде волавелар хIара болхло. Из дар бахьан долаш духхьал балхага дIадодар кIезигдарах 130 эзар сом кходир конторо.

Партийни собранешка дийцар: рационализацеи изобретательстваи болх тоабара, социалистически яхь вIаштIехьъяккхара, сменашка къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра, агитаторий болх тоабара дешаш а кхыдараш а.

Партийни собрани кийчъяреи из дIаяхьареи деша чIоаггIа терко ю партийни бюрос. Собрани хургйола хаи моттиги беррига коммунисташка ханнахьа дIахойташ хилар, собрани кийчъеш бола нах, доклад ергйола саг нийса харжа хар — уж да укхаза партийни собранеш лерттIа а чIоаггIа теркам тIабохийташ а еш хилара дола тешал, царна юкъе коммунисташа хьинаре дакъа лоацилга. Собране дувцача дешашта юкъе хьинаре дакъа лоацаш хул болхлой, мастераш, инженерно-технически болхлой. Собранешка дувцараш производственни наха кхетам баларен дешаш хилча къамаьл дераш дукхагIа хул.

Коллективана кхетам баларен цун балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахарен керттерчарех цхьа форма я критикеи самокритикеи. Масала, цхьан собране ше къамаьл деш коммуниста дийцар бурув деттача контора технически отдела кулгалхой скважинаш яхара деча балхий технологега ледара хьожаш хилар. Цо даьча къамаьлах партийни бюро хилар, цига дийца а дийца, чIоагIдир скважинаш яхара технологически тIахьожам лоаттабелга. ХIара денна балха сводкаш хьанйелга вIаштIехьдаьккхар, буровой мастераща шоашта эшача оборудованена заявкаш а телаш, из ремонтно-прокатни цехо тIа а яхбаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаккхар, обсадни колоннаш кийчъяра тIахьожам оттабир, болхлой технически знанеш лакхъергйолаш занятеш е йолайир.

Ший а шийла лакхехьа латтача партийни органий а решенеш кхоачашъяра лоаттабеш бола тIахьожам во вIаштIехьбаьккхабац партийни организаце. Парторганизаце секретара хIара партийни собране коммунисташка дIахойт партийни организаце вахаре хинна хувцамаш, коммунисташа уставни декхараш а хьалха тIанийца хинна решенеш а мишта кхоачашъю.

Партийни бюрос хIара денна йоакхо ю производства керттерча участке коммунисташ хилара. Бригадашкеи цехашкеи партийни группаш вIашагIтохара къаьстта терко ю. Бурув деттача конторе иштта йола итт группа я. Цу группаша хIара коммунистага дIахойт бригадийи цехийи коллективай гIуланхаш бахьан ше бехктокхаме хилар, производстве а цIагIа а болхлой лерттIа хиларга цун хьажа везилга, прогульщикашца, лодыраща цун къовсам лоаттабе безилга. Хьокхаме болх беш я №№ 824 (партгруппорг Уваров), 845 (партгруппорг Шаповал), 821 (партгруппорг Федоров) йолча буровой, вышкомонтажни цехий партийни группаш, кхыяраш. Масала, Федоров партгруппорг волча партийни группе хIара коммунист бехктокхаме ва ший балха участке. Группо хан-ханнахьа ю занятеш, Бригаде дика оттаяь я гойтара агитаци, лекцеш еш, беседаш ю, газеташ тIареи журналаш тIареи керда хIамаш деш, хан-ханнахьа арайоах къахьегамеи экономически листокаш. Дукха къахьег партийни группо коллектива барт тоабара, из кхотаяра тIехьа. Нагахьа санна коллективацара болхло цамогаш метта вижа моттиг эттача цунга хьажа гIолга вIаштIехьдоаккх, гIо-новкъостал ду. Цхьа дезал санна лоархIаш йолча цу коллективо хIанз дика балха толамаш доах. Укхаза шера хьалхарча квартале халача геологически хьалашка болх бе бийзар цу бригада, бакъда хIаьта а бурув тохара план 169,2 процент кхоачаш-м йир.

Бурув деттача контора партийни организаци сий деш а лоархIа а хилара дола тешал да цун мугIараш хадданза шерлуш хилар. Цу партийни организаце 1963 шера парте хьайийцар виъ саг, 1964 шера — ялх, хIаьта укх шера — пхиъ! Уж ба производстве хьалха латтараш, коммунистически къахьегама ударникаш. Къонача коммунистий чIоагIа терко ю парторганизаце. Цар массанега а партийни порученеш я, шоай политически кхетам а балха говзал а хадданза лакхъю цар. КПСС члений кандидатащца юкъ-юкъе беседаш ю партбюро, парте Устави Программеи цар дикагIа кхетаергйолаш новкъостал ду, цар производственни болх а цIагIара вахар а миштад хьож. Парторганизаце цхьаккха кандидат вац кандидатски стаж тилийта.

Коллектива кхетам луча боккха лоархIам болаш ба агитатораш, хIаьта конторе уж 30 саг ва. Партбюрос хан-ханнахьа гулбу уж, балха опыт вIаши йовзийт, хIара участко, хIара болхлочо ший норма кхоачашъярах йола информаци лу агитатораштa. Цу гIулакхо царна новкъостал ду шоаш еш йола беседа производства вахарца сихха ювзара.

Укхаза иштта хьаяьй лекторски группа а. Болх дика барах кхаь лектора ахчан премеш еннай, хIаьта лекторски группа кулгалхо вола В. С. Ребров республика сийлен Доска тIа ваьккхав. Укх шера кхаь бетта 19 лекци йийшай цу группо. Лекцеш тайп-тайпарча темаех лаьца еш, царга ладувгIача дика дакъа лоац инженерно-технически болхлоша. Бурув деттача конторе вIашагIтеха я конкретни экономика Iомаеш йола 11 кружок. Болх беш я ши семинар — цаI Iилма атеизмах вож марксистско-ленински теоре лардийи. Занятеш хан-ханнахьа ю, уж ераш дика кийчбенна — грамотни пропагандисташ ба.

Партийни организаце йоккха терко ю администраце беча боахама балха тIахьожам лоаттабара. Производство вIаштIехьйоаккхача нийслу кхоачамбоацараш дIадахара. Балха тIахьожам лоаттабар дуккхача наьха гIулакх а хинна дIаоттаде гIерт партбюро. Из чакхдаккхара тайп-тайпарча формаех пайда ийбу. Партийни собранешкеи, партбюро заседанешкеи хан-ханнахьа ладувгI производства тайп-тайпарча дешаех еча бригадай, цехий кулгалхой а мастерий а отчеташка. Боахама балха беча тIахьожама юкъеувз шерра йола коллектив. Болх иштта беш хиларо йиш хулийт производстве кхыдола хаьдда дов дешаш къоастаде а.

М. АУШЕВ.

«Старогрознефта» мехкдаьттахой болча

«Старогрознефта» НПУ коллективаша укх шера хьалхарча квартале баьча балха итог йича гучадаьлар нов. Шамилев заведующи волча кхоалагIча промысла коллективо къаьстта дика къахьийга хилар. ТIаийца кхаь бетта мехкдаьтта даккхара декхараш кхоачаш а деш планал совгIа 165 тонн мехкдаьтта деннад промыслоигаша. Иштта дика кхоачашду цар 1-ча Мая сийна тIаийца декхар а.

— Уж толамаш даха коллектива вIаштIехьдоал, — аьлар 3-ча промысла партийни организаце секретара нов. Колесниченко, — къаьнара скважинаш ремонт еш юхаметта а увттаеш мехкдаьтта доаккхилга алсамдаккхарах. Масала, лаьттан кIалхара ремонт еча мастерий Федуловеи Сергеевеи бригадай коллективаша кийчъяьча №№ 231, 105 йолча скважинашкара хьалхагIа доаккхаш хинначул шозза дукхагIа мехкдаьтта доаккх ремонт яьчул тIехьагIа.

Сурта тIа: (лакхехьа) мастера Сергеева бригада членаш (лохехьа) дикагIбола рационализатораш Фролови Соловьеви.

И. Плиева сурт.

КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

Халкъа боахама керттерча декхарех цаI хинна дIаэттад арахецача продукце дикал лакхъяр.

Машинаш, прибораш, кхыяраш дика, дукхагIа яхаргйолаш хилар — социалистически производства дукхагIа эффективность йоккха хилийтара никъ ба.

Хан-ханнахьа производства дешаш дувц, арахеца продукци дика а рентабельни а хилийтара йола мероприятеш увттаю Грозненски химически комбината партийни организаце. Укхаза дийцад «Полиэтилен йоаккхача интенсификаци яра гIулакхи арахецача продукце дикал лакхъяри». «Комбинате арахецача продукце» дикалах лаьца дола дешаш, «Производства продукцега дIадодар лохдар» яхача а, иштта кхыдолча а дешаех лаьца экономически конференцеш яьй.

Миштай Грозненски химикаша арахецача продукце дикал. МалагIа декхараш кхоачашде деза арахеца продукци дикагIа хилийтара, мишта кхоачашде деза уж декхараш. Уж а иштта кхыдола а дешаш къоастаде дезаш я Грозненски химически комбината коллектив. 1963-ча шера дунен дикагIйолча стандарташта нийсса хила езаш керда ГОСТ оттаяьй тха фенола. ХIанз болх беш йолча оборудованеца фенол арахеца торонаш йий а ца хьожаш дIаболабаьб кердача ГОСТ-ах болх. Из бахьан долаш дукха къахьега дийзар цеха комбината центральни лабораторе болхлой, фенолеи ацетонеи производства кулгалхой. Болх беш йолча оборудованеца даккхара дикал йола фенол даккхара схема оттайир цар. 1964-ча шера арахийцача фенолах нийсса ах кердача ГОСТ-а дIадехараша яххача тайпара хилар, хIаьта шу чакхдоаллаш 90 процентага дIа а кхаьчар из цифра. № 12-7а йолча цехе газа состава лоаттабеча аналитически тIахьожама автоматизаци яро вIаштIехьдалийтар режим нийса лоаттае, пропан-пропиленови фракце дикал лакхъе. Газа примесаш лохъяро алхимероване цехе процесса автоматически схема юкъеяхьаро, иштта цхьа йола теплообменни оборудованеш дикагIа болх бергбаращца хувцаро тардалийтар изопропилбензола дикал лакхъе, пайданера продукцеш кIезигагIа дIакъестийта. Феноли ацетонеи дикал лакхйир цу гIулакхо.

Пропилена концентрировани ю установка яь яккхарои из Iомаярои, хIаьта кердача ГОСТ-ах ацетон хьакъоастадеча схемана реконструкци ярои укх шерре а ацетона дикал дунен тIа дикагIйолча стандарташта нийсса дIаоттае тардолийтаргда комбинате. ГОСТ-а дIадехараштa дизза жоп луш а цу типах йолча дубителий доазол дехьарча дикагIча стандарташта нийсса а я синтетически дубителий дикал. ХIаьта, ГОСТ-а дIадехараш кхоачашдеш а вай мехка цу тайпарча кхыча предприятеша арахецар санна дика а да укхаза арахеца синтетически этилови спирт.

Лохача давлене полиэтилен йоккха производства 1962-ча шера болх бе йолаялийтай комбинате. Из я Даьхен технологеца Советски Союзе эггара хьалхара болх беш йола крупнотоннажни производство.

1963-шерен 1964-гIа шу долалуши геттара лоха яр полиэтилена дикал. Полиэтилена дикалах геттара дукха рекламацеши претензеши ихар комбинате. Массехк организационно-технически мероприяти балха юкъейихьачул тIехьагIа дикка тоаелар полиэтилена дикал, къаьстта зольность яхача керттерча показатела а тоалуш. Нагахьа санна полиэтилена зольность 1962-ча шера 0,1 процент хиннаяле, хIаьта 1964-ча шера 0,067 процентага дIаккхоачаш лохъелар из. Полиэтилен тоаеннай кхыча показателех а. Цхьабакъда, полиэтилена дикал дунен стандарташта нийсса дIаоттара, тайп-тайпарча маркаех йола полиэтилен арахеца йолаяра геттара дукха къахьега деза цу производстве.

Бедали дIаухийта материалаши кхояра, процессана интенсификаци яра ларда тIа арахеца продукци совъяккхара, продукце дикал лакхъяра чотах 1964-ча шера ерригача продукцей номенклатураш зе ца хулаш арахецилга вIаштIехьа а доаккхаш планал совгIа 908 эзар сом пайда бир комбината химикаша.

1964-ча шера производства доккхий толамаш даьхар комбината коллективо. 1963-ча шераца нийсдича кхаьнех цхьан даькъага кхоачаш дегIаера арахеца продукци. Хьинаре къахьегаш я коллектив семилетка чакхйоалача шера а.

Кхаь-диъ шера лоархIамегIара продукцеш дунен дикагIйолча стандартий боарамга дIакхоачаяра социалистически яхь йоаржаьча московски, ленинградски предприятей патриотически болам хьал а лаьца дикалга диллача дунен дикагIйолча стандарташа маяххара йола ацетон 1965-ча шера шоаллагIча ах шерен фенол 1966-ча шера шоллагIча ах шерен арахеца лаьрхIад комбината болхлошеи специалисташеи.

Керда, геттара лоархIаме декхараш латт химически комбината хьалхашка. Дунен дикагIйолча стандарташта нийсса дIаоттаниза яргIйоацаш я феноли ацетонеи дикал. Цу гIулакха де дезар да № 17-18 йолча цеха реконструкци яр, № 12 йолча цехера лакха дикал йола концентрировании пропилен хьакъоастаяра йола низ бола шин колоннах латта установка хьалъяь яккхар, хIаьта концентрированни пропилена алкимеровани яра процесс йовзар, № 15 йолча цехе изопропилбензола дикал тоаяр.

Ацетон даккхара лоархIамегIара декхар да процессашта реконструкции интенсификации яра чотах производства низ дIахо дегIабоалабар комбинате къаьстта уйла тIайохийташ хургья кийчача продукце дикал. ХIанз лакхбаьча маьхах газобензин лоаттаду тха комбината, хIаьта спирт дIахецара маьхаш лохдаьд. Цу даькъе боккхача лоархIаме ба спирт рентабельни хилара лоаттабу къовсам.

Комбината ерригача цехашка, отделашка, участкашка дIахо продукце дикал лакхъяра, хIара денна къовсам лоаттабу, технологически процесса болх айбаьб, тоабаьб рационализацеи изобретательстваи болх.

Беслан КОСТОЕВ,
инженер.

ПРОПАГАНДИСТА БОЛХ

Политически дешара шеро пропагандистски кадраштa хьалхашка бехктокхамера декхараш оттадаьд. Коммунизм хьалъяра, социализма дунен система, дунен халкъашта юкъера коммунистически болам дегIабара актуальни проблемаш Iомае езаро пропагандистагара дIадех цIенхаштта теоретически кийчо елга, шерра политически кругозор йолаш, хIанзара общество дегIаахара проблемаш дика кхетаергйолаши тешавеши дIайовзийта ховш хулга.

Уж гIулакхаш доахкаш ва парте членалла кандидат — «Октябрьнефта» НПУ бурув деттача контора вышко-монтажни цеха начальник пропагандист Иван Андреевич Гудько.

ШоллагIа шу да пропагандиста Гудькос юххьанцара экономически школа лелаю. Массе тайпа говзалаш йола нах ба деша ухараш: плотникаш-вышкомонтажникаш, слесараш, токараш, бурильщикаш, сварщикаш. Деша ухачарех дукхагIа бараш ворхIбархI шера а юкъера а образовани йолаш ба. Кружоке Iомаеш хиннача коммунизм хьалъяра проблемаша дог айдора ладувгIаш волча хIара сага. Шоай къона пропагандист хеставу деша ухача слесара В. В. Шолохова, къаьнача бурильщика С. Ф. Пасенкос. Иван Андреевичах йоах цар:

— Тхона чIоаггIа дагадоахкача хаттараштa хаьдда жоп лу тха пропагандиста. Укхаза цхьадола дешаш чIоагIа къувсаш хул тхо, хIаьта Иван Андреевича нийсеи сихеи жоп а лехе, къоастабу тха къовсам, ладувгIараш раьза а хул.

Цхьа бахьан доацаш дац пропагандист И. А. Гудько кружоке деша багIараша иштта дика лоархIаш хилар. Цо ший кхетам лакхбеш геттара чIоагIа къахьег, дикагIа дола литература а лехаш из деш. Пропагандист Гудько занятена кийчлуча хана каст-каста В. И. Ленина, К. Маркса, Ф. Энгельса балхаш тIа хьежа везаш хул. Каст-каста Октябрьски райкома партийни кабинете болх беш хул Иван Андреевич, цига хьахорж цо шийна мел эша литература, керда газеташи журналаши деш. Пропагандиста Гудькос занятеш еча хана цига хилча хов, из ладувгIараштеи пропагандистаи юкъера бокъонца йола беседа хилар.

Пропагандиста Гудькос занятей бокъонца, дика партийни йоакхо еш хилар хургда из дикагIа фу даь чакхйоаккхаргьяр-хьогI яхаш даим цун уйла еш из хиларах. Дукха хIама да ладувгIарашка дергдола хаттараш нийса оттадарах, уж вIашагIдохкарах тийша. Масала, марксистско-ленински хьехамах, дунен халкъашта юкъерча коммунистически партей цхьоагIонахи уж кхотаялараxи дола къамаьл ше дIадоладеча хана пропагандиста Гудькос ладувгIарашка хаттар дир: — «Мишта хет шоана, малагIа дешаш да цу проблемана юкъедоагIараш?». Цу тайпара ладувгIарашка хаттар дара форма дика я уйла еш болча наха лаьрхIа из хиларах. хIаьта ладувгIараша, шоашта хьалхашка оттадьча хаттараштa жоп тийнна ца Iеш, вIаши дага а бувлаш, бокъонца беседа хулар цунах.

Дика чакхъяьлар «Марксизм-ленинизм социализми коммунизми хьалъяра закономерностий хьакъехьа» яхача темах йола занятеш. ЛадувгIарашка хьаттар пропагандиста: «Хьадага а дехе, хьадувцал, вай мохк капитализмагара социализмага мишта баьлар. Хьадувла цхьана белгалйоахаргья вай цу процесса цхьайола закономерносташ». ТIаккха шоаш Iомаяь дIаяха материал юха хьадагалувца болабелар ладувгIараш.

Занятей тIеххьара итог е езар пропагандист ше ва, цхьабакъда, ладувгIараша тийннача жопашка хьежжа хул цо ю вывод.

Пропагандиста Гудькос еча кружока занятешкара пайдане хIама да укхаза ладувгIараша чIоаггIа дакъа лоацаш хилар. Из да пропагандисто дош нийса оттадарах хьахиннар.

ХIара заняте практически заданеш тел пропагандиста Гудькос ладувгIараштa. Масала, «Марксизм-ленинизм социализми коммунизми хьалъяра закономерностий хьакъехьа» яхача темана лаьрхIа укх тайпара заданеш еннай: СССР халкъа боахам дегIаахара ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамера тха коллектива гIулакхашта анализ яр.

Цхьацнаболча ладувгIараштa, белгала аьлча слесара С. А. Балаткариевна задани елар: «МалагIа керттера декхараш да коммунизм хьалъяр духьа Советски халкъо кхоачашдераш?» яхача темах лаьца шоай коллективе беседа е аьнна. Плотника В. Д. Колесниковна тIадиллар «Халкъа хьал-торо лакхъяра йоакхо яр — коммунистически парте гIулакхий керттера принцип» яхача дешах лаьца беседа кийчъелга. Агитатора Колесниковна тIадиллар шийна юхе бахача наха беседа елга.

ЛадувгIараша геттара чIоагIа баьза хиний ювц практически занятей форма.

Атта бац пропагандистий болх. Ший беррига низ тIабахийта беза из болх чакхбоаккхаш хилча. Ший пропагандиста говзал даим лакхъеш ва нов. Гудько. Цо дукха деш, марксизмана-ленинизмана ларда елларий балхаш, партийни документаш Iомаду, парте горкомои райкомои еча лекцешкеи семинарашкеи ух из.

Г. КРУГЛОВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

ДАИМ ВАХАРГВА ХАЛКЪИЙ ДЕГАШКА

В. И. Ленин гIалгIай поэзе

ГIорвaьнна волча советски поэта Владимир Маяковске аьннача тайпара, «хIанз а дийна мел барел дийнагIа ва» Владимир Ильич Ленин, дунен тIа мел дахача халкъий вошал чIоагIду, керда дуне хьакхелла вай сийлахь-воккха баьчча хьехархо, доттагIа.

Ленин! Шоай сакхетамера вахар дIадоладелча денз, гаьнна бIаьшерашка царна никъ сийрда а боахаш, дагахьа латт из цIи берригача советски наха, лаьттан букъа тIа мел дахача прогрессивни адамашта.

Дунен массе миIнгашкарча тайп-тайпарча халкъий поэташа шоай эггара хьамсарагIа, бочагIа, дезагIа дола иллеш хетадаьд сийлахь-воккхача Ленина, хоза образ а йоалаеш гIалгIай поэта Яндиев Джамалдас аьннача тайпара, «дега цIийца яздаь» иллеш.

Иштта лоаман шовдаш санна цIенача уйлашца, хIаране ши-ший каяларга хьежжа, Владимир Ильич Ленинах иллеш, стихаш, поэмаш язъяьй гIалгIай поэташа а.

Адамашта паргIато енна Советий Iаьдал оттар дувза доаггIача тайпара Ленина цIераца дувза а дувзаш, паччахьа хана адамашна хинна низкъала хьал белгалдоах поэташа.

...Аьттехьа йнйрзача мар
Болхлой цIий долаш,
Аьрдехьа кхайдача дуар
Ахархой хьакъ долаш,
Лоаттам харцахьа бар хьа,
Яха хьалхара зама,
Iоткъам боккха бар хьа,
Яха къиза зама...

Йоах из «яха къиза зама» геттара дика шийна дагайоагIаш хиннача эггара къаьнагIча гIалгIай поэта Беков ДордгIа Тембота.

Къаьстта халача хьала тIа дар цу хана, нохчийи гIалгIайн санна, Россе юстарча мехкашка даьха къамаш. Дешар дацар. Ираз дацар. Нийсхо яцар. Боадо, хоарцо, мискал, къамашта юкъе бехка цIур — из дар гоннахьа гуш хиннар. Кхыметтел сигалара хьежа дошо малх а царна шийлагIа хьежаш санна хетар. Иллей гIозача оазашта меттел йишъеха, гIийла узам бар дуккхача бIаьшерашка вай лоамашка хозаш хиннар.

Маьха буххьал ираз доацаш,
Къело бетташ шийла ткъам,
Биркъа дувхаш, яьхка дуаш
Дахар хьалха гIалгIай къам...

Шоашта паргIато яккхар духьа, рузкъано хьаьрбаьхача бIаьхийча наха лоаттабу низ-Iоткъам тIера кхоссар духьа дуккхача хана денз лира къовсам лоттабора шоай качара дукъ кIордадаьча къахьегамхоша. Цу къовсаме хьалха отта, хало-бала лайна адамаш иразга дига кIоаргга хьакъал дола, цIакхa а наькъах тувлалургвоаца баьчча эшар. Адамий ираза хьахилар цу тайпара баьчча. Из Владимир Ильич Ленин вар. Ший «Ши зама» яхача стихотворене тIа Беков Тембота яххача тайпара:

Багара доагIа дош
Сега тIоа бар цун,
Наха бу хьехам, гуш
Хьежа малх бар цун.

ДIахо низ болча, кIоаргга наьха дегашка чудувшача дешаца дувц гIалгIай поэта Яндиев Джамалдас адамаша шоай баьччага тийса са а иразера вахар оттаде цо Россера халкъаш гIовттадар а:

Лелар уж адамаш, лелар,
Шоай баьчча варга сатувсаш,
КIордадаь из миска вахар,
Аьргача къело саувзаш...
Набарах адам сомадаьккха,
Говзача баьрешо ды санна,
Мискай мохк тIаьнашта баьккха
Из хьалхаваьлар турпал хинна.

Поэта Озиев Ахьмада яххача тайпара, харцонца баха Iемача рузкъан даьшта «гарре» цар ка оага а йолийташ, Октябрь тIахийцар Владимир Ильич Ленина. Боадо йохаеш, бийсах ди деш, гуйрах бIаьсти еш, шоаш хьийгача паргIатонах адамаш кхедеш даьлар тIаккха маьлха лир, Октябрьски революци хилар. Iаьдал халкъага кхаьчар. «Ленин» яхача ший поэма тIа поэта Озиев Салмана вай мехка гIолла даьржа революце тата а хьоахадаь йоах:

Цу татаца екаш, хозаш
«Ленин» яха из цIи яр.
Из цIи халкъий керахь соцаш,
Балха наха лийхар яр.

Деррига ший сийрда вахар халкъа, из паргIата даккхара хетадаьча Ленина сийлахьа цIи йийзай Iаьдал доаккхаш денале лийтача вай даьшта, еза воай ираза дIоагIаш воашта бе а дехка, чуйнна гIоза вахар хьалдеш доахкача вайна, езаргья кхы а гIозагIча, кхы а сийрдагIча, кхы а беркатегIча хана яхаргйолча вай тIехьенашта. Докхийча а кагийча а халкъий цхьатарра доттагI волча Ленина сийрда хьехам хьанийцар вайнаха а. Юххьанца хезача цу хьехамах йоах Беков Тембота:

Из къилбаседера хьайна
Фордацара фо дацар,
ГIанагIа хьокхаш яйна
ГIана набараш яцар.
Iа текхача кхоллама
Маьлха зIы санна,
Дукъ лайнача адама
Дезар, товр дар...

Шоай кхел шоашта бе йоллара дунен халкъаш гIеттадеш, нийсхо, бокъо, паргIато езаш бараш шоайла дукхагIа кхотабеш, лоамех, довкъех, фордех бувлаш деррига дунен тIа дIабаьржаб хIанз Ленина хьехам, дIахезай цун цIи. Шоай иллешца, стихашца, поэмашца «дуненна дуне ше мо доккха беркат даьнна» Ленин вувцилга, халкъий ираз кхоллаш, тоадеш дуне мел латт адамий керахь латтаргбола цун хьехам хестабелга шоай декхар лерхI нохчийи гIалгIайи поэташа, хIана аьлча, поэта Хамхоев Ахьмада яххача тайпара:

Iаьржа дуне вайна кIайдаьр...
Iуйре, сайре вайна хозъяьр,—
Деррига из даьр сий дола
Ленин ва.

Сийлахь-воккхача Ленина дог детта ца луш сецача 1924-ча шера гIалгIай поэташта юкъе эггара хьалха, гIалгIай меттала йоазув арадаьнна кхоачаш цхьа шу а далалехь ший «Ленин веннавац» яха стихотворени язйир Озиев Ахьмада. Лоаццача дешаща ма къоагадаь хьахьокх цо халкъашка кхаьча сагото, дунен тIарча къахьегамхой деха дегаш.

Деррига адам дода тIеххьарча новкъа шоай Ильич накъа ваккха:

Шелалца гергбенна,
ГIайгIано кер бIоахбаь,
Нах болх тоттабенна,
БIарг лаьтта берзабаь.

Нахага кхаьча бала кхы царга лоа а лургбий-хьогI аьнна хийттача хана, дийнача сагага санна, Iаламга кхайк Озиев Ахьмад:

Бирса дарз, хьо хIана хьувз?
ГIайгIано хьеду хьо?
Шийла лоа, хьо хIана цIувз?
Балийво делхо хьо?

Бакъда, кхаьча сагото мелла йоккха яле а, тоттабенна болхача наха Ленина никъ лоарзагIа ца боалийташ дIахьоргхиларах тешавеш да поэта дешаш:

Ленин веннавац вай,—
Йоах балха адамо.
Ленин веннавац шун,—
Йоах дарза узамо.

Къона къаваллалца къахьегамхоех леза Ленина доккха дог детта ца луш сецача деррига «лаьтта а дуненга кодам беш дувхьаш санна хеталуш» хиннача цу бирсача деношка адамашка кхаьча сагото йоккха яле а, цо кхеяьча коммунистий парте цхьаккха хIама эша ца долийташ дIакхухьаргхиларах бIубеннеи адамий сийрдача кхоаненах тешаши да поэта Муталиева Хьаж-Бикара дешаш:

Хьо тIаккха дIаяла,
Керара ва гIайгIа!
О, шелал, ма цIувза,
О, лаьтта, ма дувхьа, —
Вай парти латт чIоагIа
Адамий ва духьа!

Дунен чу хаьдда цхьа ха йоацаш цхьаккха хIама дац. Цу Iалама юкъарча закона юкъера яккха езаш лерхI поэта Ведзижев Ахьмада «Ленин» яха цхьа цIи, цун гIулакхаш. Ший «Ленинах» яхача стихотворене тIа Ведзижев Ахьмада язду:

Адамаш а дахаш
Ер дуне мел латт,
Цу малхо дуненна
Ший сердал мел тел
Дунен тIа яхаргья
Ленин из цIи...

Чот яь саг варгвоацаш дукха ба, тай техача санна мугIарагIа а увтташ, Мовзолея наIарех Ленинах бIаргтоха чууха нах. Мовзолее а баха, шоашта дукха везача Ленинах бIаргтехача наха дега тIа уха уйлаш дика хьахьокх поэта Чахкиев СаIида «Ленин волча» яхача стихотворене тIеххьарча мугIараша:

Гу адамаш —
Тайп-тайпара къамаш да...
Цун когашка,
Шек ца воалаш
Аза-м дог Iодулларгдар!

Дега тIа йоагIа укх тайпара уйла: тата доадаь мара саго ког ца ловзача цу халкъий новкъа Ильичах бIаргтоха тха беррига нах шоайла кулгаш а лаьца дIаэттача, деррига дуне, дуккхаза го а боаккхаш, мархIа долларг ма дар цар! Адамашта Ильич везара йIовхал вIашагIтехача дунен тIа мел дола лоан шан дошадерг ма дар цо! Цу йIовхалах эзарлагIа дакъа кхоачам ма бар ший кертера цIаккха а ша дIа ца боала къаьна Беш-лоам лоалабаь Iобахийта!

Ленина хьехамца дегIаух дуне. Ленини Вахари — уж цхьан маIанера дешаш да.

Царна гаьнна хьалхашкахьара никъ сийрда а боахаш, адамий дегашка, цо хьалкхеяьча Парте, халкъий гIулакхашца даиман вахаш хургва Владимир Ильич Ленин.

Цун цIи яьхай,
Йоахаш я,
ЦIаккха яьха яргьяц,
Цун хьаст мийннаб
Мелаш ба
ЦIаккха менна баргбац!

ХЬАМЗАТ ОСМИЕВ,
писатель.

Московски областера Ленински Горкаш дерригача дунен къахьегамхошта йовзаш я.

Укхаза вахаш а болх беш а хиннав Коммунистически парти хьаяь, дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе вIашагIъелла Владимир Ильич Ленин.

Ленински Горкаш еза лоархI советски халкъо, дерригача дунен къахьегамхоша. ХIара шу массаза доал дукхагIа хул В. И. Ленина ЦIагIа-музее уха нах. Уж укхаза ух дуккха документаш, фотографеш довза. В. И. Ленин ваьхача цIеношка мел дар из волча хана хиннача тайпара да хIанз а тIехьа.

В. И. Ленин ваь 95 шу дузача деношка укхаза ух масса а ханара бола ерригача профессех бола нах, дунен дерригача мехкашкарча халкъий викалаш.

Сурта тIа: В. И. Ленина балха кабинетага хьожаш ба хьажа баьхкараш.

В. Мастюковеи, Е. Кассинеи сурт. ТАСС фотохроника.

ЛЕНИН ВИНА ДЕ

Б. С. САИДОВ

Вайн Ленин виначу
Доккхачу цу дийнахь,
Беркатен малх хьаьжна
Екхна де деара,
Хьолахойн чIагIонаш
Малъяла юьйлира,
Паччахьийн и гIаьпнаш
Шаьш леста елира.

Вайн Ленин виначу
Ирсечу цу дийнахь,
Лай-эла дIа даьлла
Нийсо дIа хIоьттира,
ХьагI-гамо дIа яьлла
Къьмнийн барт хIоьттира,
Шайн маршо къуьйсачийн
Герз цхьаьна кхийтира.

Вайн Ленин виначу
Сийлахьчу цу дийнахь,
Лаьтта тIехь цIен седа
Ша лепа белира,
Седарчий стиглара
Кхаьънашка девлира,
Зама мур хийцина
Бакъоне йирзира.

Вайн Ленин виначу
Хазачу цу дийнахь,
Iилмано шен тIемаш
Шуьйра дIа даржийра,
Мискачийн дегнашка
Хаза кхаъ кхечира,
Коммунизман зIаьнарш
Шаьш лиепа евлира.

Вайн Ленин вина де
И цкъа а ширлур дац,
И вича кхетта малх
ТIаьхь - тIаьхьа къегаш бу.
Ирсечу дахарехь
И даим вехаш ву,
Вай хьалха теIарехь
Некъ хьоьху седа бу.

Районни газетий оагIош тIара

КИЙЧЛУШ БА ЛЕНИНСКИ ДЕНОШКА

Жа Iуна Абдуллаева цIагIа гулбеннабар дукха колхозхой, — яхаш дувц «Строитель коммунизма» яхача Шелковской районни газета хьалхарча оагIо тIа, — уж бар жа Iуйи сакманщикаши. Цар теркам тIаэзабар «Кругозор» яхача журнала оагIоно. Боккхача безамца ладувгI гулбеннараша йиткъача пластинка тIа дIаяздаьча «Фуд Советски Iаьдал яхилга» яхача В. И. Ленина къамаьлага. Дог тохаденна ба нах, сийлахь-воккхача Ленина хIара саг гIерт оаз дикагIа дага лаца.

«Ленина никъ» яхача Наьсарен районни газето каст-каста ший оагIош тIа дувц ленински деношка мишта кийчлуш ба районе. «Наьсарерча библиотеко боккхача лоархIамера болх бу Ленина деношта хетабаь», йоах газето, цо кийчъяьй «Вай Ильич» яха стенди «Ленин ваьхача тайпара даха», «Ильича вахара оагIош поэзе тIа» яха выставкаши. Хоза кийчъяьй В. И. Ленина хетаяь уголоки альбоми. Библиотека кийчлуш я укх деношка лохерчеи лакхерчеи классай дешархошца «Ленин масса хана дийна ва» яха утренник е. ХIара советски дешархо ха декхарийла ва, мишта ваьхав В. И. Ленин, мел хала болх баьб цо вай ирaза духьа.

«Терская правда» яхача газето дувц: «Укх деношка районни культура ЦIагIа хилар культура университета аргIанара заняти.

Боккхача безамца ладийгIар гулбеннараша Владимир Ильич Ленин—Коммунистически партии Советски паччахьалкхеи хьакхеллар» яхача лекцега. Из лекци йийшар районни отдела культура заведующенов. Е. В. Саранцевас.

Цул тIехьагIа ладувгIараш хьежар «Парте байракха кIал» яхача киножурналага. Районни библиотека болхлоша В. И. Ленина 95 шу дизара хетаяьча книжкай выставкага чIоагIа безам тIабаха хьежар культура университете дешараш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАХ

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГIУЛАКХАШ

ВАШИНГТОН: ДЕШАШИ БОМБАШИ

Укх тIеххьарча деношкарча событеша цIаьхка а бакъду, Индокитаера ший агресси сацийта США дагa ца хилар. Уйла йоацаш Къулба-Малхбоален Азе тIом шербара никъ лаьцаб американски империализмо. Вьетнама Демократически Республикана сигалара Iочу бандиташха деш дола дов соцаш дац. Къулбехьен Вьетнаме тIа-тIа дукхагIа Iоадеш латт американски бIунаши тIема техникеи. ТIаозаш латт тактически ядерни снарядаш кхувса лаьрхIа йоккхий топаш а юкъейолаш йола танкаши езайоккха артиллерии. Форда гIашлой корпуса викало укх деношка хьахкхайнадир, кхы тIа а герз тIаозаро Къулбехьен Вьетнамерча американски герзашцарча низашта Iалашду пюллагIа дунен тIом хинначул тIехьагIа денз эггара боккхагIа бола, цхьан командоване карара артиллерийски низ совбоаккхилга аьнна.

Цу тайппара, хIанз цхьаккха а сагота вац Индокитаера американски интервенци къайлаяхьара. «ТIом тIа-тIа дукхагIа американски хулаш боагIа», — ишта вывод ю «Нью-Йорк Геральд трибюна обозревателa У. Липпмана.

Мишта хет цу собранешта юкъера, президента Джонсона 7-ча апреле Балтиморе даьча къамаьла гоннахьа американски пропагандо айяь гIар? Цу къамаьло США политикана юкъе хувцам бу, «Вьетнамера гIулакхаш машара наькъаца къоастадергдола» средстваш лаха Вашингтон кийча йолга хьахьокх цо, аьнна хетнийта гIертар из къамаьл лаьрххIа. «Керда политика, керда фаза», — яхаш Iехар из дувцаш дола «Нью-Йорк таймс». Керда фу дар президента даьча къамаьлаца?

«Цхьаккха тайпа хьалащца оттадаь доазув а доацаш дош дувца» кийча хилара хьакъехьа хьакъода а даь, цу ший къамаьлаца президента кIезига хьаоттаданзар мадарра аьлча шоай къаман лоIам бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъаша капитуляци елга ультимативно дIадехаш дола хьалаш. Дуккхача комментатораша цигтача зийра. Вашингтоно ший интервенционистски бIунаш арадаха ца туташ хилар а аханел тIех бола нах бахаш йола мехка пхе даьхьах дий дакъа чудоагIа территори кара йола Къулбехьен Вьетнам мукъаякккхара Къаман фронт переговорашта юкъеяйта цунна ца ловш хилар а. «Хоадам болчча хьалашка мара переговораш е вай кийча дац яхаш да, — аьлар американски сенатора Грюнинга,—Вьетнамера тIом мадарра аьлча гражданcки тIом хилари законни оагIонца— Вьетконгаца — переговораш яр духьа тIом сацийтанза барг ца хилари бакъде ца тигар». Президента къамаьло, йоахар Грюнинга, «цхьаккха тайпа дог доахийла е перспектива хилийтанзар вIалла а нийсхо йоацаш Къулба-Малхбоален Азе вай лоаттабу тIом сацийтара».

Белггалара хьалаш хуле азиатски низаш дегIадоаладара «кооперативни новкъостал» дар аьле цIи йоаккхаш долча гIулакхага дIадохийта миллиард доллар конгрессагара деха ше кийча хилара хьакъехьа, президента яьча заявлене хьакъехьа аьлча, из, кIаьда аьлча, вIалла а дог тешадеш дацар цул дизза дукхагIа дола ахча вьетнамски халкъа духьала лоаттабеча тIемага дIадахийтан хIанз а тIехьа Индокитае нах боабеши доккхий зенаш деши болча мехка викала багара доагIаш хиларах. «Вайна дезац эзараш нах — азиаташи американцаши — тIем тIа бовр, — йоах президента, — вай безам бац Къилбаседа Вьетнама халкъо къахьегамцеи цIецен хьадаь хIамаш дохаде».

Цу дешашта тIеххьа даьр фу дар? Царна тIеххьа ДРВ-ена цхьатарра бомбаш чуйолайир американски авиаце, царна тIеххьа сихъелар вьетнамски патриоташта духьалара тIема операцеш.

Президента из къамаьл даь дизза кIира даьннача гIолла У. Липпмана хьахьекхар из къамаьл «латтача тIема юкъе ходаллал хувцамаш де лаьрхIа хинна ца хилар». Вашингтона политике моллагIа а цхьа хувцам хиннаб аьнна хетадалийтар, машарах доацар а дувцаш дунен общественность нийсача уйлан тIара тувлаяр духьа президента цу къамаьлах пайда эца гIерташ американски пропагандо хьийга къа дайра. Хабарца духьалъэлла кIура пордув чакхса доагIаш хилар. Из бакъду халкъаша американски агрессорашта духьала тIа-тIа шерлуш латтача протеста боламо, эгIазлоно, гоамало.

ЛОНДОН: СЮРПРИЗАШ ЙОАЦАШ

Ший аргIанна английски премьер-министр Вильсон США вахарах, прессо яьча официальни заявленешкеи откликашкеи хьежача, цхьаккха тайпа сюрпризаш хиланзар. Цо цхьа хIама бакъдир — дунен халкъашта юкъерча лоархIамегIарча деррригача дешашта лейбористски правительство шийл хьалхагIа дIабахарий ларрагIа йодаш хилар.

Джеймс Рестона, «Нью-Йорк таймса» керттерча комментатора, Вильсона визит хилале хьалхагIа Лондонера корреспонденци яйтар англичанаш хестабеш. «Уж опыт йолаш ба, — яхаш яздора Рестона, — шоай доттагIашца лояльни ба. Царна хов, дукха дIадехача дуненна доал де мел хала да, хIаьта цудухьа Азерча гIулакхашта президент Джонсон, цун союзникех цхьанне а ца лоацача тайпара чIоагIа, хьал а лоац». Из белггала ишта да а да, хIана аьлча английски правительства дIаала йиш йола цхьаккха а моттиг тIех тиллийтац Къулба - Малхбоален Азера американски агресси ше йиза хьаллоацаш хилар дIа ца оалаш. Укхаза новкъостал дераш ши фактор я. Цкъа-дале, колонизаторий хьашташ цаIаш хилар. Официальни Лондоно догдоах Вашингтоно Малайзерен Гаргарча Малхбоаленерен английски позицеш хьаллацарга. ШозлагIа-дале, Англера хала финансови хьал дIахо кхы а дукхагIа ца талхийтар духьа ВIашагIкхийттача Штаташкара новкъостал эца безам хилар.

США-и Англеи валютни позицеш кIалъяхьа гIертача Францена ала йоIага — хаза несийна яхар санна, жоп а луш, Нью-Йоркерча экономически клубе ше къамаьл деш Вильсона белгалдаьккхар дунен халкъашта юкъера валютни проблемаш — сов лоархIамера дош хилар а «малхбузехьарча союзе кулгалдара дакъен Iаьдали даккхар духьа лоаттабеча моллагIча халача къовсаме къаьстта ахча морг а хинна» уж дIаоттаргйола гIулакх хилийтара йиш ца хилар а.

Ерригача атлантически система кIоарга кризис хьахьокхаш бола «валютни къовсам» Англена геттара боккхача лоархIаме ба. Английски стерлингий фунти английски экономикеи чIоагIа хиларах американски банкираш тешабе гIертар Вильсон. Хоза дешаш дувца дийзар Вильсона, нагахьа санна Лондона цIаьхка а дунен халкъашта юкъерча валютни фондагара керда кредиташ деха дезаргхуле а аьнна, кIал ло кийчбар духьа. ХIа[...]а укх гарггарча хана из белггала хила тарлуш а да. Цхьабакъда, цу тайпара дешаш автоматически-м къестадац цу банке. «Цу гIулакха, — яздора цу хьакъехьа «Монд» яхача парижски газето, — Вильсона экономически политико кхоачамболлаш тешам лолий-теш яха дош дувцаргдац ала а дац». Циггача, ховш мадарра, шерра паргIато йоал шоай конкуренташкахьара англичанашта низ бара.

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ: КЪОВСАМ ЧIОАГIЛУШ БОАГIА

Конгора (столица Леопольдвиль а йолаш йолча) хьаухача хоамаша тешал ду Чомбе режим мелъенна хилара, цо хадданза США-гара, Бельгегара, кхыча империалистически державашкара доккха тIемеи финансовии новкъостал ийдешшехьа а. Ханал хьалха гIадъ. яха хьайзар неоколонизатораш хьаллоацаш йола пресса, мехкарча цхьайолча къилбаседа-малхбоален районашка повстанцаш готбе аьттув баьнаб кара герз долча кIайча наемникийи мобутовски бIунийи яхаш.

Укх тIеххьарча деношка малхбузехьарча информационни агентстваша язду тайп-тайпарча районашка чIоагIа тIемаш латт яхаш, цар бакъду, конголезски партизански низий тIема аьттув дикка совбаьнна хилар. Белгалдоах, уж хIанз герза дикагIа кийчбенна, дикагIа вIаштIехьбаьнна хилар. Повстанцаша массехк городера аракхайсад Чомбе бIунаш, тIахьожам лоаттабу итташ эзараш квадратни километраш йолча йоккхийча районашта.

Чомбе а из хьаллоаттаверий а аьттув баланзар 18-ча марта дIадоладенначеи 30-ча апреле чакхдаргдолчеи парламентски хоржамий инсценировка новкъосталца халкъ шоашта тIехьадаккхеи ший наькъа тIара даккхеи. Деш низаш долаши жандармски террор лоаттаеши чакхдоалаш латт уж хоржамаш. ХIаьта фуннагIа-моллагIа дича а халкъо царна бойкот а оттаьй.

Дукха ха йоацаш Каире хиннача конголезски патриотий викалий совещане дийцар Конго къаьсткъаьстача районашка къовсам лоаттабеш бола повстанцаш вIашагIтохара хьакъехьара дош. Кастта революце лакхера совети дерригача революционни эскара лакхехьара цхьа командовании вIашагIйохкаргья аьнна хеташ да. Уж вIашагIтохилга эш мохк мукъабаккхар духьа лоаттабеча къовсама хьашташта. Цу совещане дакъа лоацаш хиннараша геттара раьза а хинна белгалдаьккхар шоай лоIамерча африкански паччахьалкхенаша Конгора къамийкортамукъален болам чIоагIгIа хьаллоацаш хилар. Африка халкъаша кхетаду, еррига африкански континент политически экономически гIулакхашта паргIатьяккхара американски бельгийски империалисташа а Конгорча цар гIончаша а мел чIоагIа новкъарле ю.

И. ЛАНИЦКИЙ, (ТАСС).

ОАСОВЦАШТА АМНИСТИ ЕННАЙ

ПАРИЖ, 17 апрель. (ТАСС). Береста дын чухь деддеча мархаш доастача денца дувзаденна Франце президента де Голла йиза амнисти еннай «подрывной болх» лелабарах лаьца чувелла ха йоаккхаш ваьллача 111 сага. Иштта амнисти яла езаш ва 1962 шера 3-ча июле кхаччалца Алжире даьча зуламашта лаьца чувелла воалла 360 совгIа саг а. Из бехх беш ба, керттерча даькъе, ший лоIамера Алжир зуламхой-оасовцаш.

Доазол дехьара

ЭРНСТ ТЕЛЬМАН ДАГАЛАЬЦА

БОНН, 17 апрель. (ТАСС). Гамбурге баха бIаьш нах гулбелар укхаза селхан саррахьа Эрнст Тельман, Германе Коммунистически парте председатель ваьхача цIенна юхе. Города къахьегамхоша белгалдаьккхар немецки а дунен халкъашта юкъерча а болхлой болама тIехваьнна воккха деятель ваьча дийнахьа денз 79 шу дизара.

Эрнст Тельман дагавохара хетаьяр малхбузенгермански антифашистски митинг. Нацизма Iаьдал тIаккхувш хиннача наьха гамбургски сообщества секретара Альбинштубвассеря ше митинге къамаьл деш аьлар: Духьален антифашистски болама къовсамхошен концлагерашка лийца баьхкарашен дIадех 1944 шера август бетта Бухенвальд яхача концлагере Эрнст Тельман вера бехке бола нах суда бехктокхаме озилга юха а дIадоладар.

ХIанз, германски фашизм йохаяь 20 шу даьиначул тIехьагIа, бехке ца беш Малхбузен Германе бах Тельман вийнараш.

КIАЙЧА ЦIЕН ВИКАЛА ЗАЯВЛЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 17 апрель. (ТАСС). Укх гаргарча 2 — 3 бетта доазол дехьа ца ваха лаьрхIад США президента Джонсона. Цу хьакъехьа хоам бир тахан КIайча цIен кепа йоазон дешашта волча секретара Риде Техас яхача Штатерча Джонсона ранче хиннача пресс-конференце. Из соцам бара бахьан да, аьлар Риде, конгресса балхаца дувзаденна долча гIулакхаша а хIаьта иштта «Вьетнамерча гIулакхаша» а мукъа ца валийтар.

Риде иштта хьакхайкадир, кхыча мехкий правительствашца дага а даьнна хьалхагIа бIаьстан юхье Вашингтоне бахка лаьрхIа хинна цхьа бола кхыча мехкий паччахьалкхений деятелаш гурралца боагIаргбоацаш тIехьабахар.

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМ. Мохк мукъабаккхара Къаман фронта эскара салтий е езача операце план ювцаш ба.

ТАСС фотохроника.

ЛадувгIа

РАДИО: 8.15 — «Сердало газета обзор. 8.25—Прокофьев Сергея балетни музыка. 8.45—Эггара зIамагIа бараштa йола передача (гIалгIай меттала). 16.05 — Ашараш. 16.15 — «Кьонал» яха передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Радио солисташ микрофона хьалхашка» яха концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Путь на арену» яха художественни фильм. 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.40 — Вай низ доттагIалах ба. Репортаж (нохчий меттала). 18.50—СССР халкъа музыка (нохчий меттала). 19.20 — В. И. Ленин ваь 95 шу дизарга. Къамаьл ду парте ветерана. 19.30 — Английски метта урок. 20.00—Бийса сатий. на хийла шун, бераш! 20.10 — Юрта боахама болхлошта передача 20.35 — Телевизионни кердадараш. 20.45 — Сомий бешамаши баьца даараши леладерашта дола хьехамаш. 20.55—телефильм. 21.45 — «Сийлахь-воккха демократ» яха киноочерк.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции 7/84.

СФ05233. Заказ № 2453.